

**Ba ni -ba -hre -a ni
'briwin**

Syllabaire kroumen pour le
tépo, wlopo, daapo

**Ba ni -ba -hre
-a ni 'briwin**

**Syllabaire kroumen pour le
tépo, wlopo, daapo**

Hémain Téba Roger (Romain) : Histoires

Gnimy Néa Emmanuel : Traduction

Djédjé Jean-Claude : Illustrations

Madeleine Thalmann-Kramer : Editeur

Société Internationale de Linguistique

08 B.P. 857, Abidjan

1989¹, 2017², 2020³

Dépôt légal N° 103415

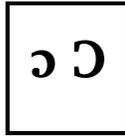
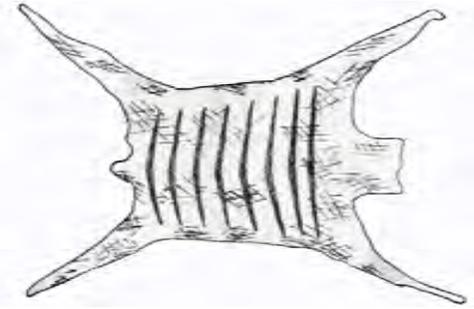
3ème trimestre 1989

Imprimé par la S.I.L. à Abidjan

Kroumen / prem. éd. / 800

1

kɔ

'Dagba -tɔ kɔ.

'Dagba a kɔ.

ɔ kɔ kɔ.

'Dagba -tɔ kɔ

ɔ -tɔ kɔ

-tɔ kɔ

-tɔ

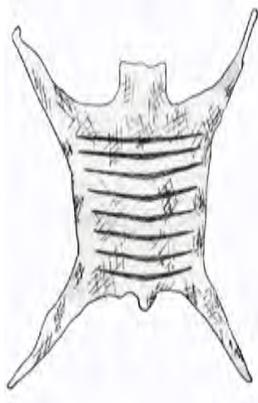
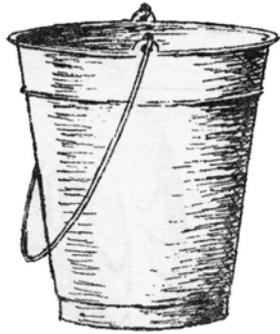
'Dagba a kɔ

a kɔ

kɔ

2

a A
k K

kaka

kɔ

1
kaka
ka
a

1
kɔ
ɔ

2
a ɔ
ka kɔ

3
ka
kɔ

5

7 'Dagba kɔ kaka.

ɔ kɔ kaka.

.....

'Dagba -tɔ kaka,
kɔ kɔ.
ɔ kɔ kɔ,
kɔ kaka.

6

3

ya

y Y

1

ya
a

2

a	ɔ
ya	yɔ

3

ya
yɔ

4

ka	kɔ
ya	yɔ

'Dagba -tɔ ya.

ɔ kɔ ya.

Kɔ, ɔ -tɔ ka.

ɔ kɔ ka.

4

2

a	a	ɔ	ɔ
ka	ya	yɔ	kɔ

3

ka	ya
kɔ	yɔ

'Dagba ya 'le kɔ.

Kabɛ ya 'le kɔ.

ɔ ya 'le kɔ.

ɔ ya 'le kaka.

Kabɛ -tɔ kɔ.

ɔ ya 'le kɔ.

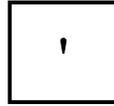
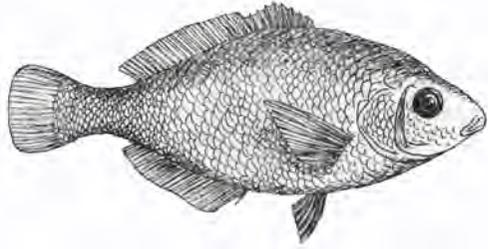
'Dagba kɔ ya.

ɔ ya 'le ya,

kɔ kaka.

5

'kɔ

7 ɔ -tɔ 'kɔ. ɔ -tɔ ka.
ɔ -tɔ 'kɔ, 'ɔ -tɔ ka.

1

'kɔ
'ɔ
ɔ

2

ɔ	a	a
'ɔ	'a	'a
'kɔ	'ka	'ya

3

'kɔ
'ka
'ya

4

kɔ	ka	ya
'kɔ	'ka	'ya

'Dagba -tɔ 'kɔ,
'ɔ -tɔ ka.
ɔ ka 'kɔ, kɔ ka,
'ɔ ya 'le kaka 'ka.

6

'yu

u U

1

'yu
'u

2

'u	u	u
'yu	yu	ku

3

'yu
yu
ku

4

'ya	ya	ka
'yɔ	yɔ	kɔ
'yu	yu	ku

6

yu	ku
'kayu	kuku

Kabe kɔ kayu.

Kabe a kayu 'ya 'ka.

'A 'yu 'ya 'yu.

7

2

'u	u	a	'a
'yu	yu	ya	'ya

Kabe a 'yu 'Kuiya 'ya 'yu.
 'Kuiya -to ka, 'o yo 'le.
 Ka, o ku ka.

3

'yu
yu
ya
'ya

4

ku	ka	ko
yu	ya	yo
'yu	'ya	'yo

7

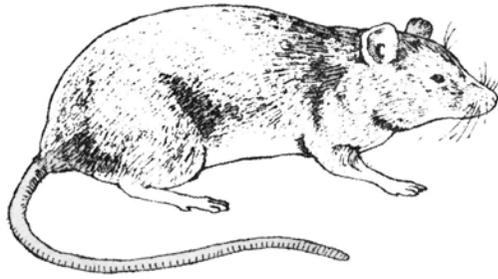
Ka ku ka.
 'Ko ku ka.
 Kaka ku ka.

Kabe a 'yu 'ya 'yu.
 'Kuiya 'ya 'yu.

8

du

d D

'Dagba da 'Kuiya:
'Kuiya, ya 'le du kɔ ka,
'ɔ ya 'le du.
Du ku ka 'dɔ.

1

du
u

2

u	a	ɔ
du	da	dɔ

3

du
da
dɔ

4

yu	ya	yɔ
ku	ka	kɔ
du	da	dɔ

5

'kɔ	'ya	'ka
kɔ	ya	ka

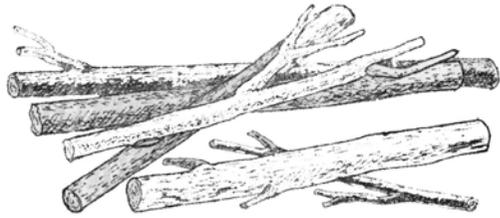
6

du
Du

9

na

n N

1

na

a

2

a

u

'u

'ɔ

na

nu

'nu

'nɔ

3

na

nu

'nu

'nɔ

4

ya

yu

yɔ

ka

ku

kɔ

na

nu

nɔ

6

na ku ka

kakuna

7

ɔ ya 'le na

'n ya 'le na

'Dagba ya 'le kakuna.

ɔ nɔ: Kabɛ, 'n ya 'le na.

ɔ ku ka 'dɔ.

Kabɛ ya 'le nɔ, 'ɔ 'nɔ.

10

2

u	a	a	u
du	da	na	nu

3

du
da
na
nu

5

na	nɔ	dɔ	yɔ	yu
'na	'nɔ	'dɔ	'yɔ	'yu

6 'kɔ ku ka kaku'kɔ

7 Kabɛ nɔ : 'N ya 'le nɔ.
 'Kuiya nɔ : 'N ya 'le du.
 Kabɛ nɔ : 'N kɔ kayu.

'Dagba da 'a 'yu 'Kuiya.

Ɔ nɔ : 'N -tɔ 'kɔ.

Ya 'le kaka, kɔ du, kɔ 'kɔ.

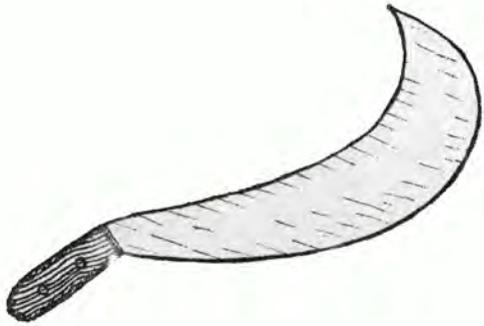
'Dagba kɔ kaka 'ka.

'Kuiya ya 'le kaku'kɔ.

11

pa

p P

1

pa
a

2

a	'a	'u	'ɔ
pa	'pa	'pu	'pɔ

3

pa
'pa
'pu
'pɔ

4

na	'na	'nu
ya	'ya	'yu
pa	'pa	'pu

7 'Kuiya, pa kayu gbo
pa kayu gbo
kayu

Kabe -tɔ pa,
'ɔ da 'a 'yu 'Kuiya,
ɔ nɔ :
'Kuiya, 'n ya 'le pa,
pa kayu gbo.

12

2

a	a	a	a
ka	ya	pa	na

3

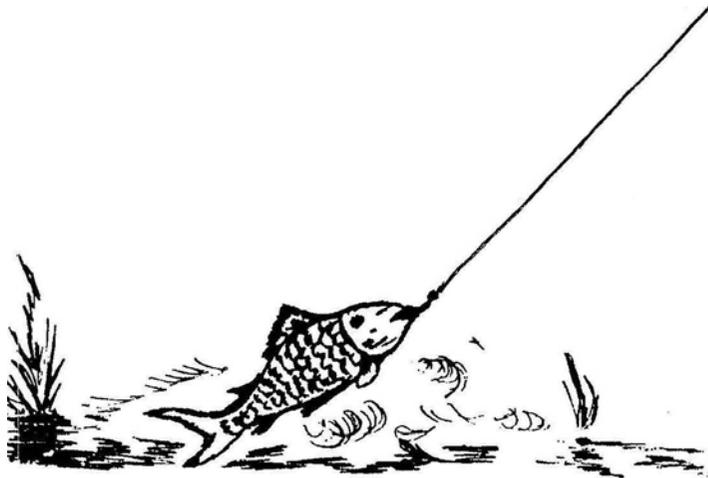
ka
ya
pa
na

4

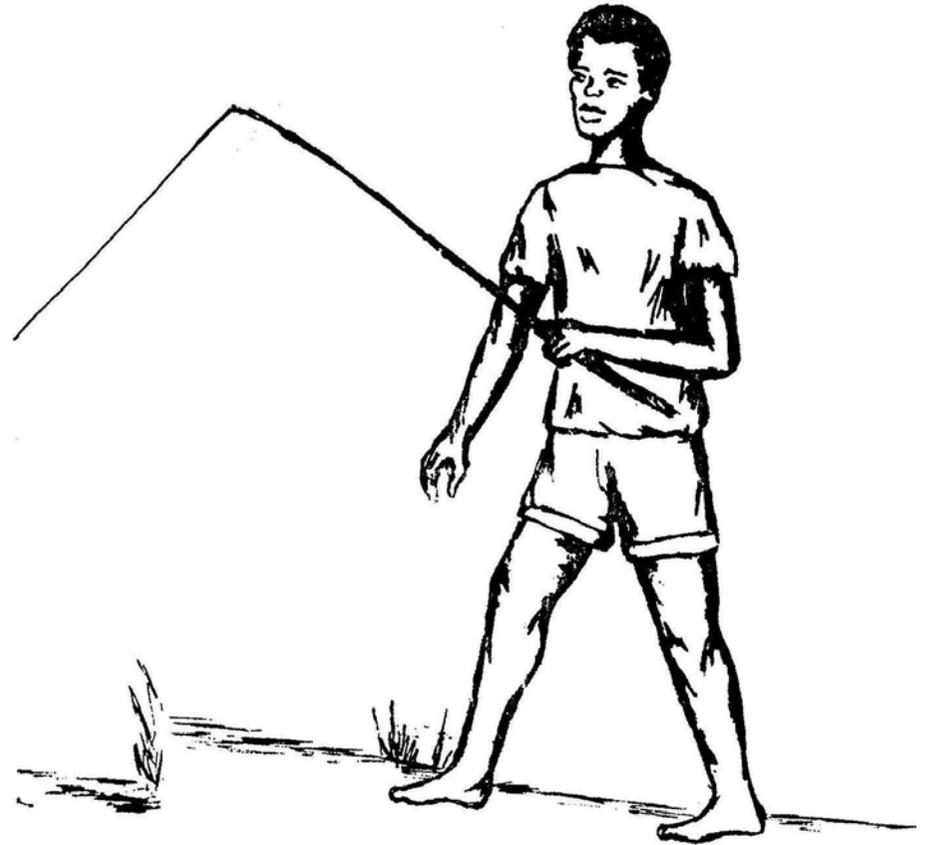
kɔ	yɔ	nɔ
ku	yu	nu
ka	ya	na

5

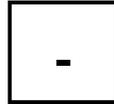
pa	na	ya	yɔ
'pa	'na	'ya	'yɔ

'Kabe a 'yu 'Kuiya 'pa 'kɔ,
 'ɔ yɔ 'le, 'ɔ da 'Dagba,
 ɔ nɔ : 'Dagba, 'n ya 'le 'kɔ.
 ɔ ku ka 'dɔ.
 'Dagba ya 'le ka.
 ɔ ku ka 'dɔ.

-pu

1

-pu
-u
u

2

u	a	a	a
-u	-a	-a	-a
-pu	-pa	-na	-ka

3

-pu
-pa
-na
-ka

5

'pu	'pa	'na
pu	pa	na
-pu	-pa	-na

7

'n kɔ -pu

'N kɔ -pu.

-N kɔ -pu.

ɔ ya 'le -pu

nɔ- ɔ ya 'le

Nɔ- ɔ ya 'le.

-Wa ya 'le pa.

-Wa pa 'le kayu gbo.

Kabɛ pa 'le kayu gbo.

Kabɛ kɔ -pu.

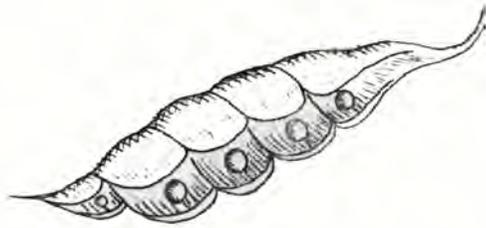
-Wa -tɔ pa. Nɔ- ɔ ya 'le,

'ɔ pa 'le Kabɛ a kayu gbo,

ɔ nɔ : Kabɛ, 'n -tɔ pa.

-N kɔ -pu.

'pi

i I

1 'pi
'i

'i	i	i	i
'pi	pi	yi	di

3 'pi
pi
yi
di

pu	yu	du
pa	ya	da
pi	yi	di

'pa	'ya	'yu
pa	ya	yu
-pa	-ya	-yu

7 ɔ du 'pi
'ɔ du 'pi

ɔ da 'Kuiya
'ɔ da 'Kuiya

'Dagba ya 'le 'pi,
'ɔ du 'pi,
'ɔ da 'Kuiya.
ɔ no : 'Kuiya,
di 'pi, 'n 'pi.
'Kuiya di 'pi 'ɔ.

15

2

a	i	ɔ	u
pa	pi	pɔ	pu

3

pa
pi
pɔ
pu

4

di	dɔ	du
ni	nɔ	nu
pi	pɔ	pu

5

'na	'ya	'kɔ
na	ya	kɔ
-na	-ya	-kɔ

6 'ya
'yanu

Kabe a 'yu 'Kuiya 'pa 'kɔ kɔ ka,
'ɔ da 'Dagba, ɔ nɔ : 'N 'pa 'kɔ kɔ ka,
'Dagba 'ɔ ya 'le kaka, kɔ ya,
'ɔ pi 'kɔ, kɔ ka a 'yanu.
ɔ nɔ : 'Kuiya, 'kɔ, -n 'pa, ɔ ku 'dɔ.

16

ke

e E

1

ke
e

2

e	'e	'e	'e
ke	'ke	'ye	'de

3

ke
'ke
'ye
'de

4

ki	'yi	di
ku	'yu	du
ke	'ye	de

5

'pi	'pu	'pe
pi	pu	pe
-pi	-pu	-pe

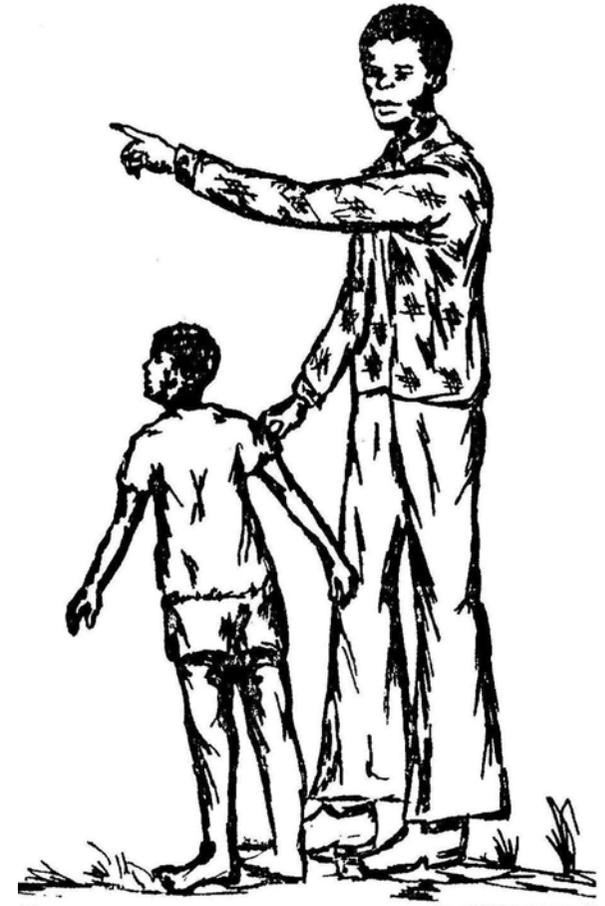
7 Kabε 'ye ke.

'Kuiya 'de ke 'ye.

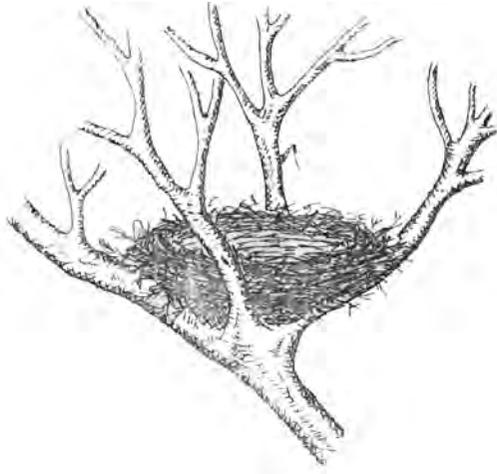
ɔ 'de ka 'ye.

.....

Kabε 'ye ke,
 'ɔ da 'a 'yu 'Kuiya,
 ɔ nɔ :
 'Kuiya, 'ye ke.
 'Kuiya 'ya 'yu,
 ɔ 'de ke 'ye.

1 L

1

'lɔ
'ɔ

'lɔ

2

'ɔ	'e	'a	a
'lɔ	'le	'la	la

3

'lɔ
'le
'la
la

4

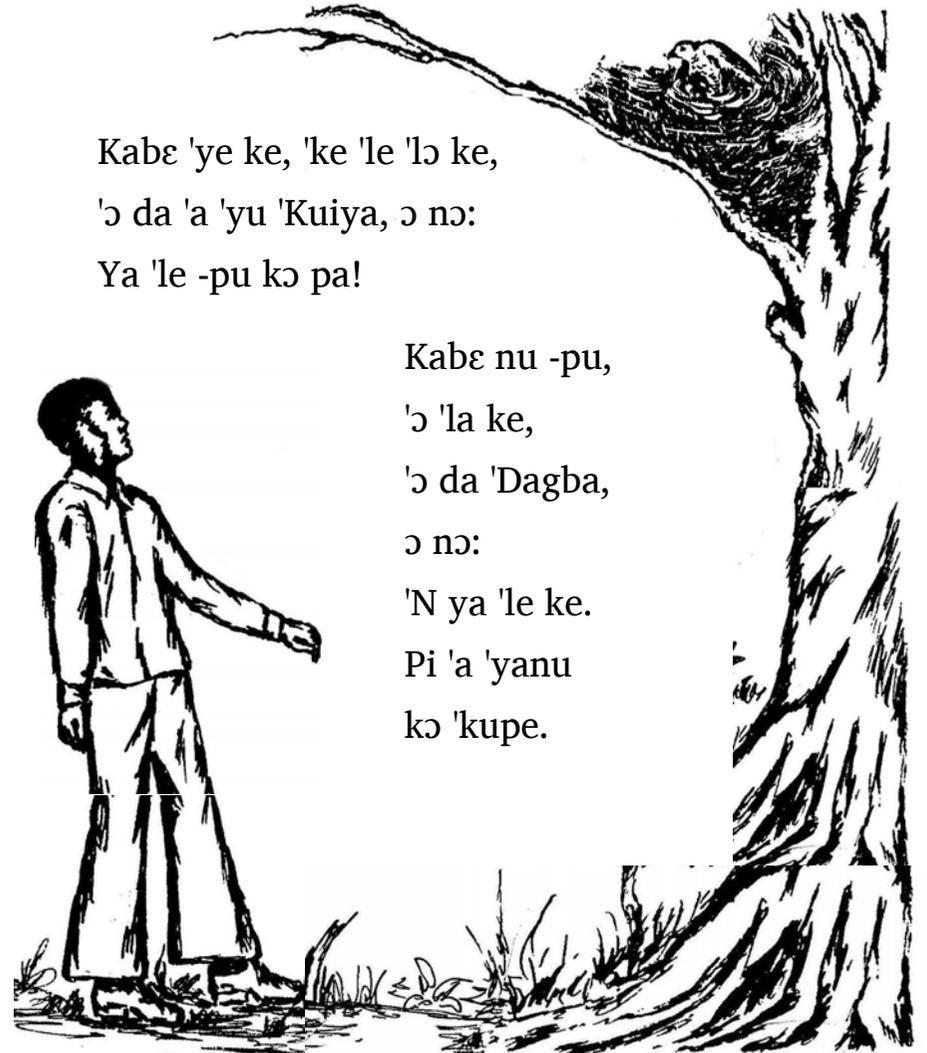
'pɔ	'pe	'pa
'nɔ	'ne	'na
'lɔ	'le	'la

6

-pe	nu
'kupe	'yanu

7 ɔ 'la ke, 'ke 'le 'lɔ ke.
'ke 'le 'lɔ ke
'ke 'le

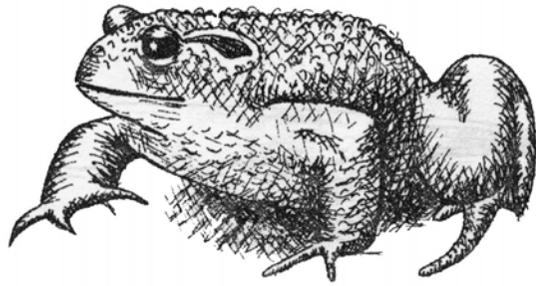
.....

Kabɛ 'ye ke, 'ke 'le 'lɔ ke,
'ɔ da 'a 'yu 'Kuiya, ɔ nɔ:
Ya 'le -pu kɔ pa!

Kabɛ nu -pu,
'ɔ 'la ke,
'ɔ da 'Dagba,
ɔ nɔ:
'N ya 'le ke.
Pi 'a 'yanu
kɔ 'kupe.

gb Gb

gbɔgbɔ

2

ɔ	-ɔ	-i	-a
gbɔ	-gbɔ	-gbi	-gba

1

gbɔgbɔ
gbɔ
ɔ

3

gbɔ
-gbɔ
-gbi
-gba

4

ɔ	li	la
dɔ	di	da
gbɔ	gbi	gba

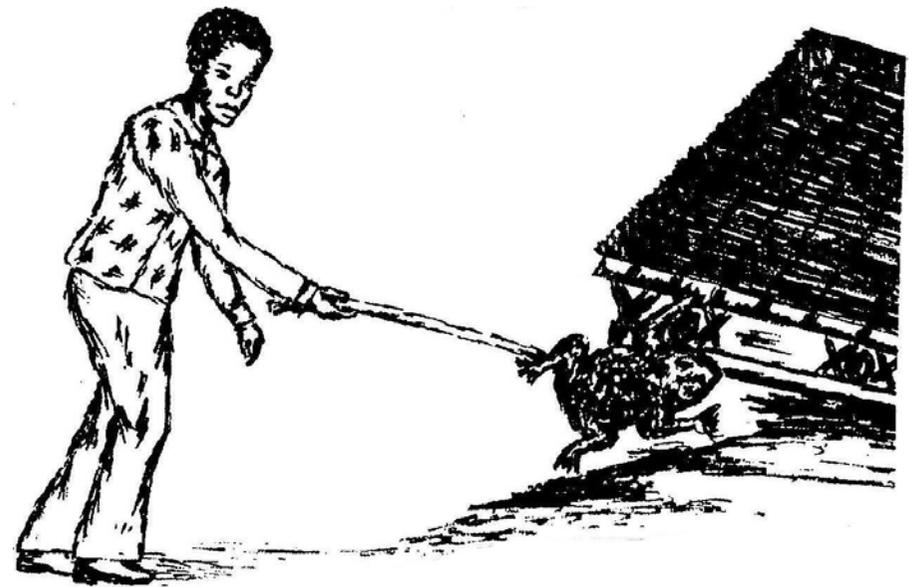
6

gbe	gbɔgbɔ
kagbe	Gbɔgbɔ

7 ɔ ya 'le -gbɔ. | ɔ 'la gbɔgbɔ.
 Nɔ- ɔ ya 'le. | Nɔ- ɔ 'la.

Gbɔgbɔ pa 'le -gbɔ gbo.
 ɔ 'la gbɔgbɔ, -ɔ pa 'le -gbɔ gbo.

Kabe nu -gbɔ. Nɔ- ɔ ya 'le.
 'Kuiya 'ye gbɔgbɔ.
 Nɔ- pa 'le Kabe a -gbɔ gbo,
 'ɔ da Kabe, ɔ nɔ: Gbɔgbɔ pa 'le -na -gbɔ gbo,
 Kabe 'ɔ nu kagbe, 'ɔ 'la gbɔgbɔ,
 -ɔ pa 'le -gbɔ gbo.

19

2	'a	'u	'i	'e	'o
	'la	'lu	'li	'le	'lo

3	'la
	'lu
	'li
	'le
	'lo

4	'pa	'pu	pu	pe
	'gba	'gbu	gbu	gbe
	'la	'lu	lu	le

5	- gbi	du	6 -pa	du a 'lu
	-Gbi	Du	-pagbi	dulu
			-pagbi a 'yu	
			-pagbiyu	
			-Pagbiyu	

Kabe a -pagbiyu 'la du.

-Pagbiyu ya 'le du, 'ke 'le kayu gbo.

-Gbi 'ye du, Kabe a -pagbiyu 'la.

-Pagbiyu di dulu.

-Gbi gba -pagbiyu

a du 'ke 'le -gbo gbo.

20

yv

v U

2

v	v	v	v
yv	dv	nv	gbv

4

ye	de	gbe	-gbe
yi	di	gbi	-gbi
yv	dv	gbv	-gbv

5

'kv	'pv	'pe
kv	pv	pe
-kv	-pv	-pe

1

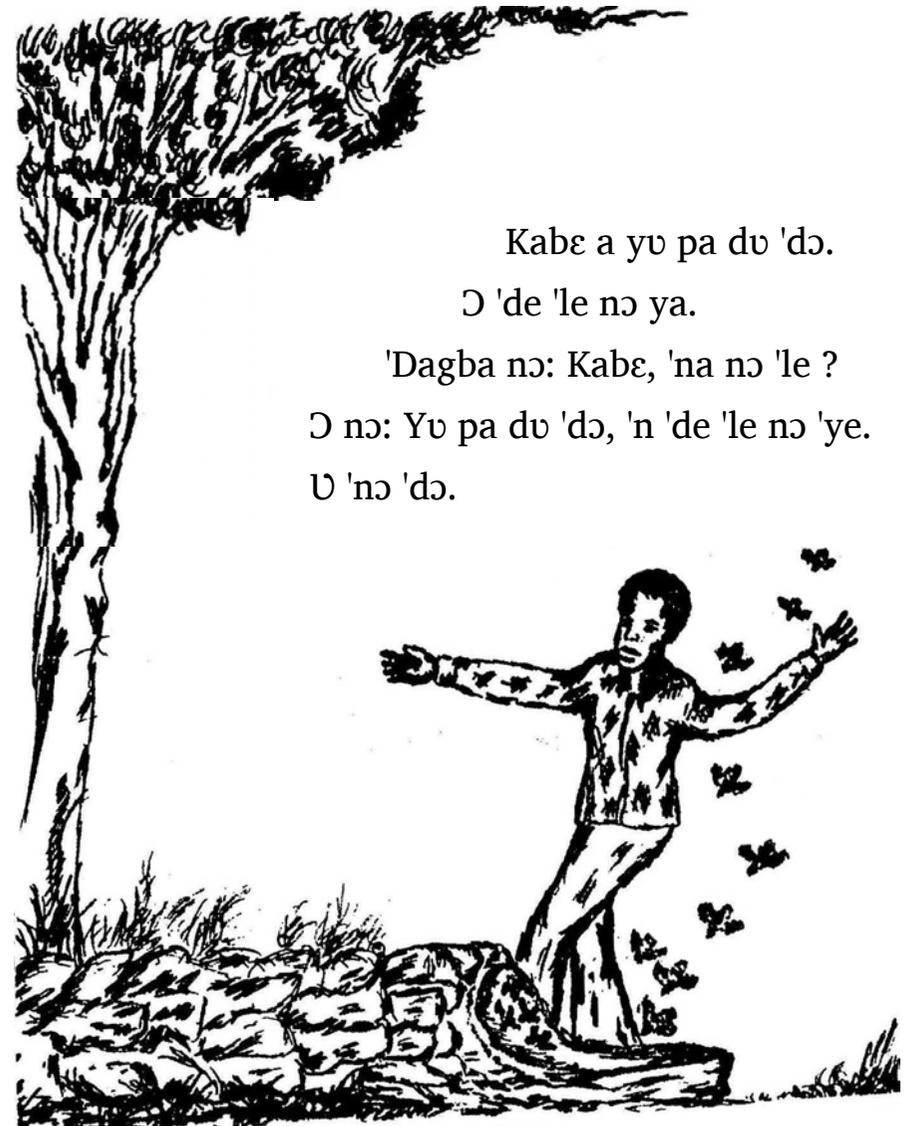
yv
v

3

yv
dv
nv
gbv

7 'na nɔ 'le ?
nɔ 'le ?

.....

Kabɛ a yv pa dv 'dɔ.

ɔ 'de 'le nɔ ya.

'Dagba nɔ: Kabɛ, 'na nɔ 'le ?

ɔ nɔ: Yv pa dv 'dɔ, 'n 'de 'le nɔ 'ye.

U 'nɔ 'dɔ.

b B

bu

1

bu
u

2

u	a	u	e
bu	ba	bu	be

3

bu
ba
bu
be

4

pu	pa	pu
du	da	du
bu	ba	bu

5

'ba	'bu	'gbu
ba	bu	gbu
-ba	-bu	-gbu

6

daba	ku
dabayu	kuku
Dabayu	

7 ɔ kɔ daba. | -Gbi 'la 'na daba.
 ɔ kɔ la daba. | -Gbi 'la la 'na daba.
 ɔ 'de daba kɔ, 'be -gbi 'la daba.
 'be -gbi 'la daba

Kabe a bu 'ya kuku. ɔ kɔ la daba.
 -Wa a -gbi di la 'a daba.
 Kabe a bu nɔ: Wa, 'n 'de daba kɔ,
 'be -na -gbi 'la la 'na daba.
 -Wa nɔ: -N di gba 'na dabayu.

Dabayu, nu- 'na
 Kabe a bu a 'yanu,
 kɔ 'u di 'a 'kɔ.

2

e	e	e	e	e
ke	gbe	be	ye	ne

3

ke
gbe
be
ye
ne

4

gbu	bu	nu
gbɔ	bɔ	nɔ
gbu	bu	nu
gbe	be	ne

5

-ka	-kɔ	-ke
ka	kɔ	ke
'ka	'kɔ	'ke

6 -gbɔ
-Gbɔ

7 ɔ nu -gbɔ -ye
ɔ ya 'le -gbɔ -ye
ɔ ya 'le kaka -ye

Kabɛ a -gbɔ 'ya 'ka, 'ɔ nu -gbɔ -ye.

ɔ nu kagbe, 'ɔ kɔ 'a -gbɔ.

-Gbɔ, Kabɛ nu, ɔ ku ka 'dɔ.

'A 'yu 'Kuiya nɔ: 'Na bu, 'n 'de -gbɔ kɔ.

'A bu nɔ: 'Na 'yu, gba 'na -gbɔ 'ka,

'Kuiya 'ɔ gba 'a bu a -gbɔ 'ka,

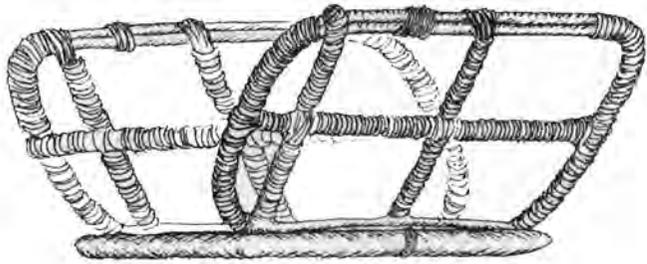
'ke 'le kayu gbo,

'ɔ le 'Dagba,

ɔ nɔ : 'N kɔ -gbɔ.

ε ε

benu

1

benu
bε
ε

2

ε	ε	ε	ε
bε	yε	lε	dε

4

bi	li	di	yi
be	le	de	ye
bε	lε	dε	yε

3

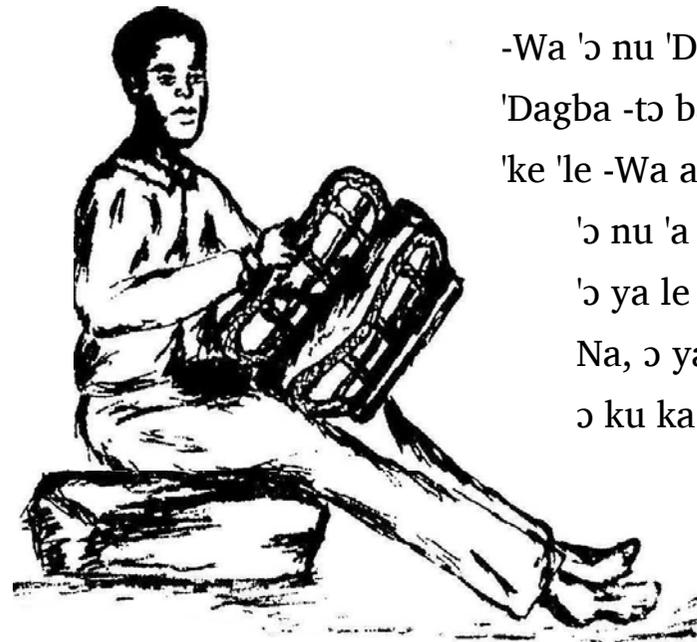
bε
yε
lε
dε

6

'na	-na
'n	-n
na	'na
nu	'nu

- 7
-Wa yi benu a nule.	'n 'de benu kɔ
-Wa yi pa a nule.	-n 'de benu kɔ
Kabe yi -gbo a nule.	-n 'de na kɔ

-Wa yi benu a nule.
 'Dagba a benu 'ya 'ka,
 'ɔ pa 'le -Wa a kayu gbo,
 'ɔ le -Wa, ɔ nɔ:
 -Wa, 'n 'de benu kɔ.
 'Na benu gbi, 'n kɔ, ɔ 'ya 'ka. Nu 'na benu,

-Wa 'ɔ nu 'Dagba a benu.
 'Dagba -tɔ benu,
 'ke 'le -Wa a kayu gbo,
 'ɔ nu 'a benu,
 'ɔ ya le na.
 Na, ɔ ya 'le,
 ɔ ku ka 'dɔ.

kl Kl

'kla

- 1
- 'kla
 - 'ka
 - 'a

2

'a	a	ɔ	ε
'ka	ka	kɔ	kε
'kla	kla	klɔ	kle

3

'kla
kla
klɔ
kle

4

'la	la	lɔ	le
'ka	ka	kɔ	kε
'kla	kla	klɔ	kle

5

klɔ	kla
'daklɔ	'yakla

6

pi de
pipide

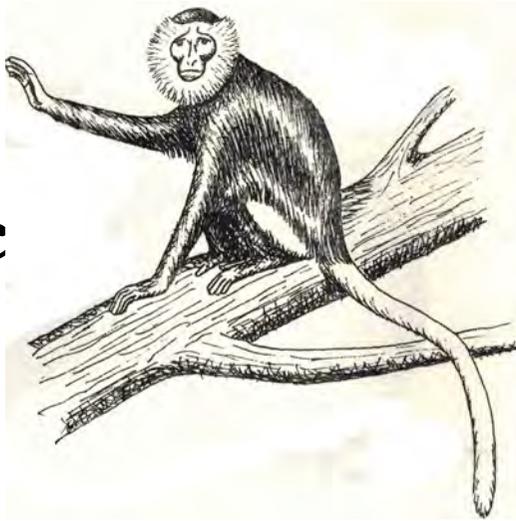
- 7 -gbi di du a 'kla
-Gbi di du a 'kla.
ε di du a 'kla.
ε kɔ be di du a 'kla.

.....

'Kuiya a klɔ 'la du, 'ke 'le 'daklɔ,
'ɔ gbu 'Dagba ye.
'Dagba nɔ: ε nɔ le 'yi.
-A kɔ ke pipide.
'N di pi du a 'yanu.
'Kuiya gba du a 'lu a 'kla.
ɔ nɔ: -Gbi, ε kɔ be di du a 'kla.
Du a 'lu, -gbi di, ɔ 'yakla 'dɔ.
'Kuiya a -gbi 'ya 'yu.
ε 'de de a 'lale yi.

25

-plɛ

pl Pl
bl Bl

1 -plɛ
-pɛ
-ɛ

2

-ɛ	ɛ	ɛ	ɛ
-pɛ	pɛ	bɛ	kɛ
-plɛ	plɛ	blɛ	klɛ

3

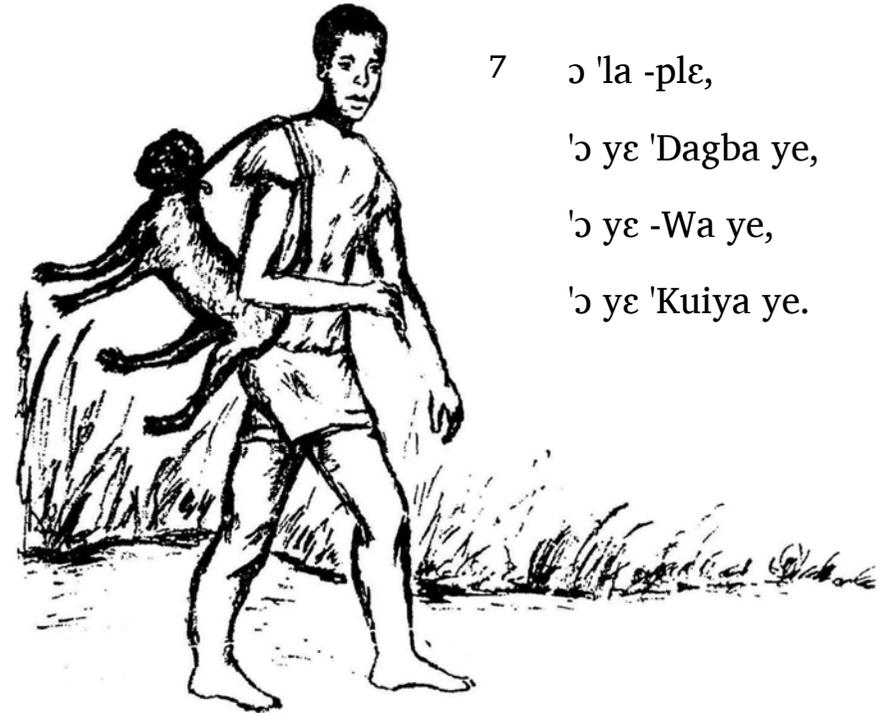
-plɛ
plɛ
blɛ
klɛ

4

-plɛ	blɛ	klɛ
-pla	bla	kla
-plɔ	blɔ	klɔ

6

klɔ
'daklɔ

7

ɔ 'la -plɛ,
'ɔ yɛ 'Dagba ye,
'ɔ yɛ -Wa ye,
'ɔ yɛ 'Kuiya ye.

Kabɛ nu -pu, 'ɔ 'la -plɛ, 'ɔ le 'a 'yu 'Kuiya, ɔ nɔ:

Bla -plɛ, 'n 'la, 'ke 'le 'daklɔ,

'ɔ blɛ, 'ɛ yɛ 'Dagba ye,

'Dagba 'a da -Wa, ɔ nɔ:

-Wa, Kabɛ 'la -plɛ.

-N di gba 'a dɛ,

'Dagba 'ɔ pi -plɛ a 'yanu.

Kabɛ kɔ -wa kɔ 'Kuiya, 'ɔ bɛ -plɛ a 'yanu.

Kabɛ a -gbi gba -plɛ a 'kla, 'le 'le -gbɔ gbo.

26

-popo

o O

1

-popo
-po
-o

2

-o	-o	-o	-o
-po	-plo	-gbo	-bo

3

-po
-plo
-gbo
-bo

4

-pɛ	-plɛ	-gbɛ	-bɛ
-pu	-plu	-gbu	-bu
-po	-plo	-gbo	-bo

5

'a	'ɔ	'ɛ
a	ɔ	ɛ
-a	-ɔ	-ɛ

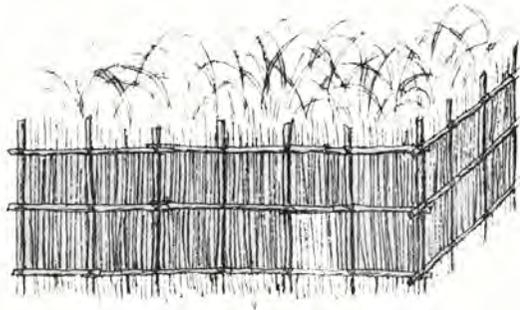
6

-po	-po	di dɛ
-popo	'kupo	dididɛ
-popoyu		

7

ɔ plo 'kupo	bɔ plo 'kupo
'bɔ plo 'kupo	ɔ kɔ bɔ plo 'kupo

Kabɛ a 'yu 'Kuiya 'ye -popoyu,
 'ke 'le 'kupo gbo. Nu- ɔ kɪ, 'ɔ yu 'le.
 -Wa a 'yu nɔ: 'Kuiya,
 -na -popoyu nɔ lɛ 'yi 'dɔ.
 'Kuiya nɔ: -Popoyu -gbo,
 'Dagba di pi 'a 'yanu.
 -A di kɛ bɛ -popoyanu.
 'Dagba nɔ: Ba pu gbo, ɔ 'de ku,
 'Kuiya 'ɔ pu gbo.
 -Popoyu, 'Kuiya po gbo, nu- -pagbi 'la.
 ɛ kɔ kɛ dididɛ.

-gblo

gbl Gbl

1

-gblo
-gbo
-o

3

-gblo
-gbla
-gblu

2

-o	-a	-u
-gbo	-gba	-gbu
-gblo	-gbla	-gblu

4

klo	kla	klv
plo	pla	plv
blo	bla	blv
gblo	gbla	gblv

6

gbla	-ko
gblaka	-koko

-no	-po	kaka
-pano	'kupo	-plokaka
-pano-gblo	'kupo-gblo	

7

o plo 'kupo	bo plo 'kupo
'bo plo 'kupo	o ko bo plo 'kupo
'Bo plo 'a 'kupo	

'Dagba 'do 'kupo ko -pano.

O ko 'kupo-gblo ko -pano-gblo.

'A 'kupo ko -pano 'bo ku, o di plo 'a de.

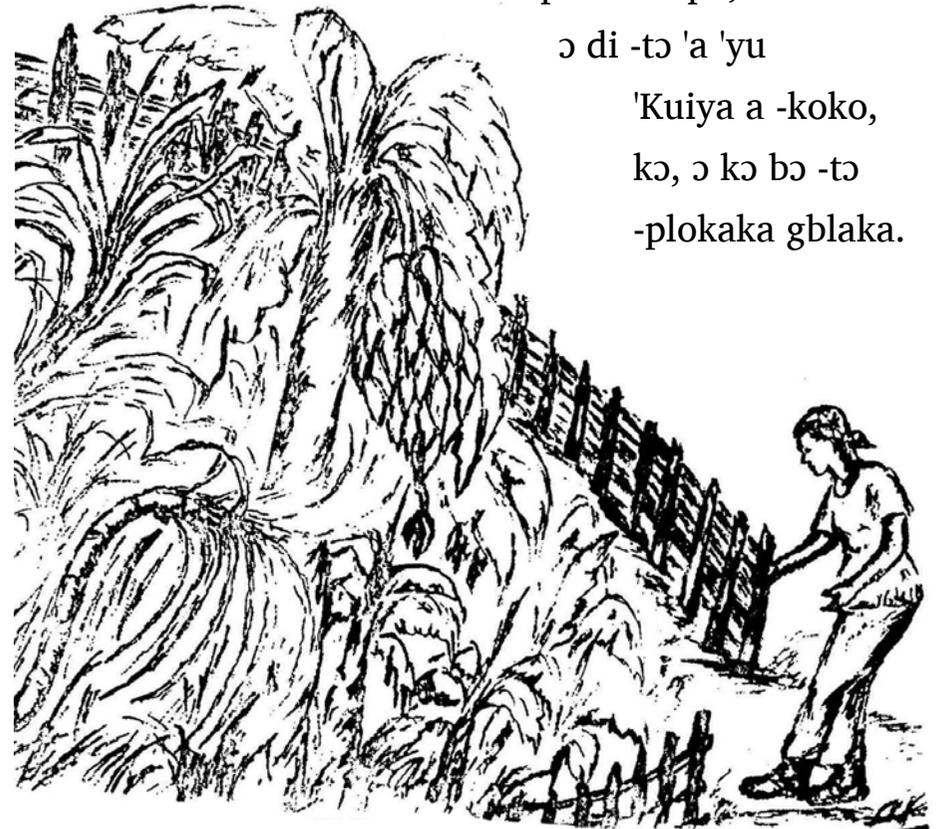
'Bo plo 'a 'kupo,

o di -to 'a 'yu

'Kuiya a -koko,

ko, o ko bo -to

-plokaka gblaka.

2

v	u	o	ε
gbv	gbu	gbo	gbε

3

gbv
gbu
gbo
gbε

4

kla	kli	kle	klɔ
pla	pli	ple	plɔ
bla	bli	ble	blɔ
gbla	gbli	gble	gblɔ

5

'yo	'ye	'yɔ
yo	ye	yɔ
-yo	-ye	-yɔ

6

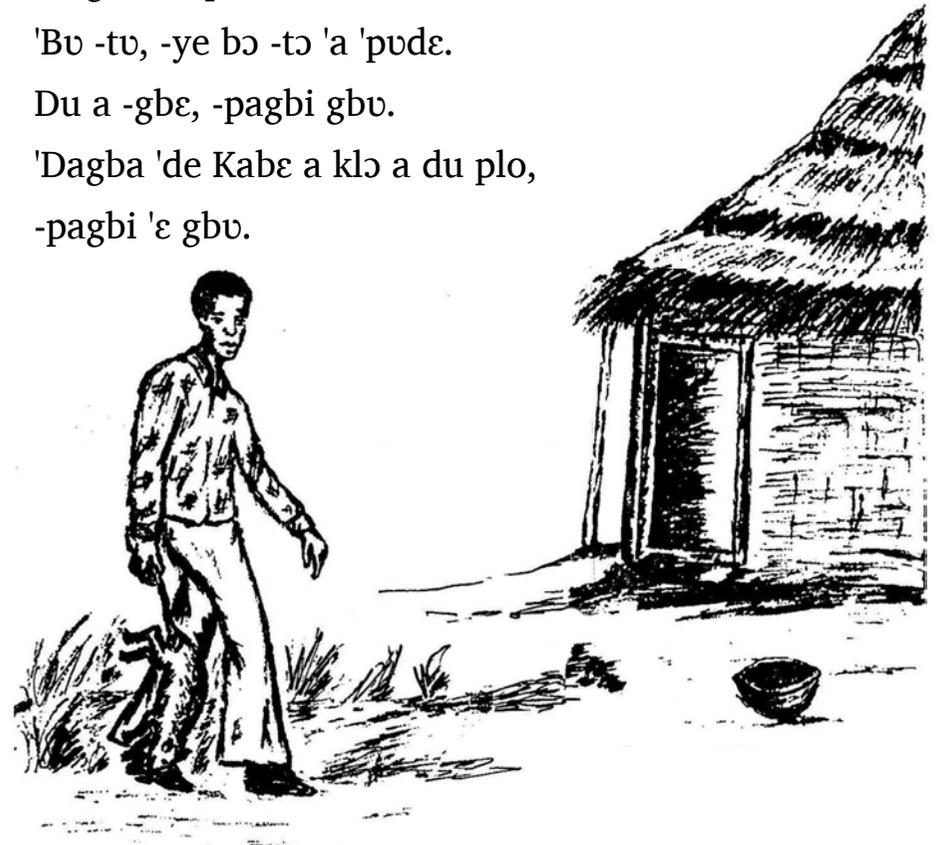
'pɔ	du	du
'pɔɛ	du a -gbε	du -gbo

7

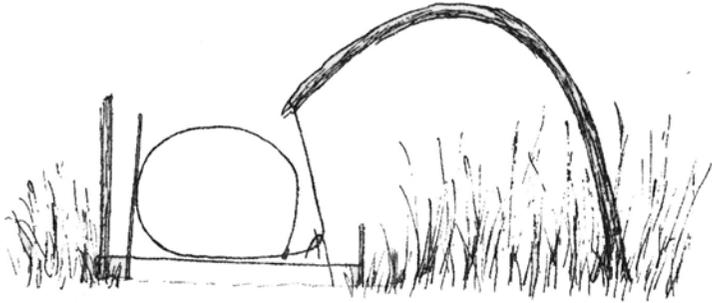
'N ya 'le du.	'N -tɔ 'pɔɛ.
-N ya 'le du.	-N -tɔ 'pɔɛ.

.....

Kabε a klɔ 'la du,
 'ɔ gbv 'Dagba ye, 'ke 'le kayu gbo,
 'ɔ da 'Dagba, ɔ nɔ: 'N ya 'le du.
 Kabε nɔ: Du -gbo, 'n ya 'le,
 'Dagba bɔ plu.
 'Bv -tv, -ye bɔ -tɔ 'a 'pɔɛ.
 Du a -gbε, -pagbi gbv.
 'Dagba 'de Kabε a klɔ a du plo,
 -pagbi 'ε gbv.

t T

tutu

1

tutu
tu
u

2

u	o	-ε	-i
tu	to	-tε	-ti

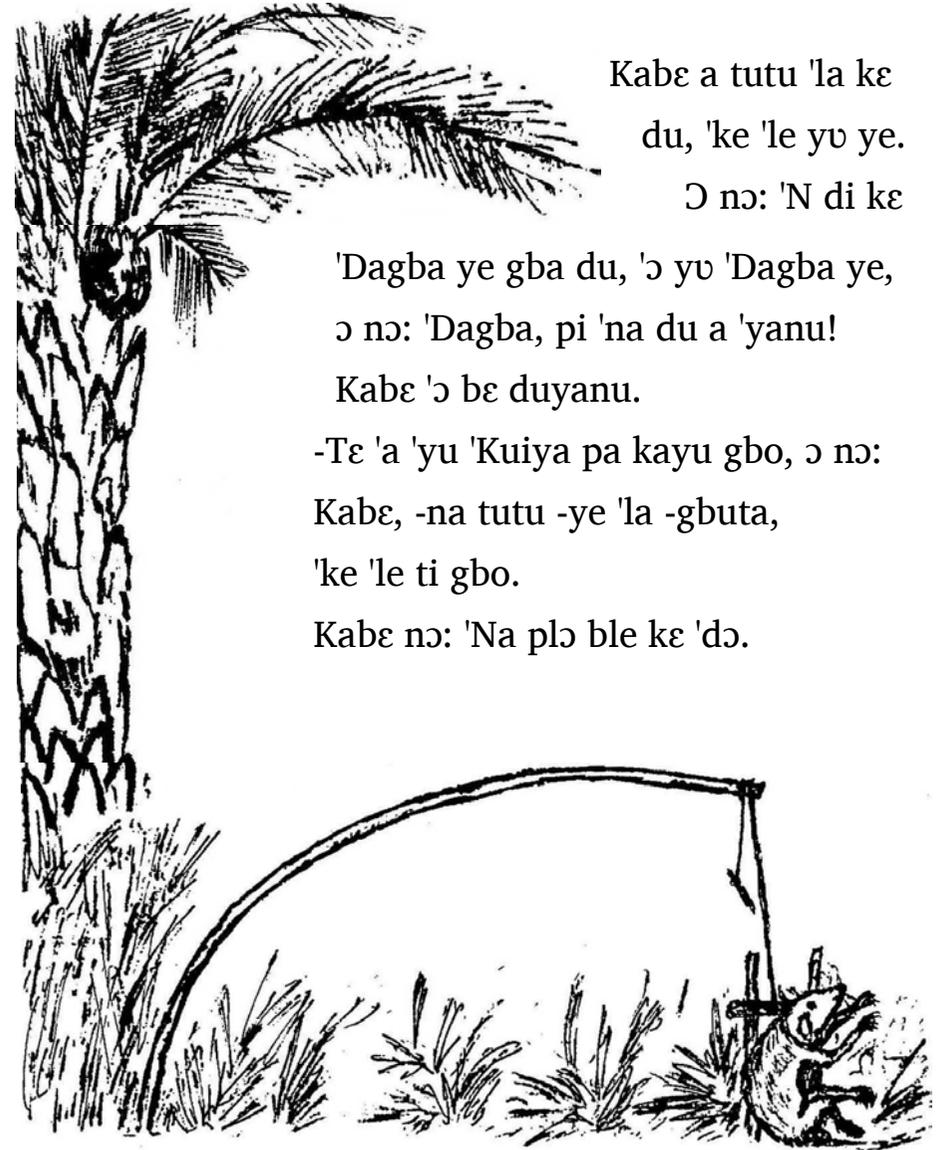
4

blu	blo	'bli
du	do	'di
tu	to	'ti

6

-gbu	du a 'yanu
-gbuta	duyanu

7 tutu 'la du -Na tutu 'la -gbuta.
tutu 'la ke du -Na tutu -ye 'la -gbuta.

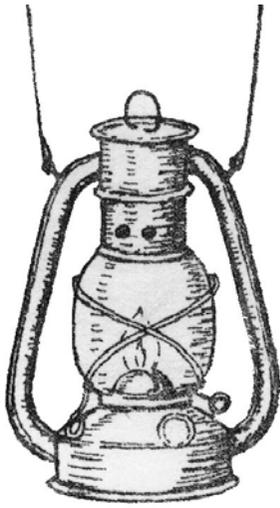
Kabe a tutu 'la ke
du, 'ke 'le yu ye.
ɔ nɔ: 'N di ke

'Dagba ye gba du, 'o yu 'Dagba ye,
ɔ nɔ: 'Dagba, pi 'na du a 'yanu!
Kabe 'o be duyanu.

-Te 'a 'yu 'Kuiya pa kayu gbo, ɔ nɔ:
Kabe, -na tutu -ye 'la -gbuta,
'ke 'le ti gbo.
Kabe nɔ: 'Na plɔ ble ke 'dɔ.

30

'napɪ

ɪ ɪ

2

ɪ	ɪ	ɪ	ɪ
pɪ	dɪ	nɪ	lɪ

4

pe	'ne	'le
pe	'ne	'le
pɪ	'nɪ	'lɪ

5

'yɪ	'gbɪ	'kɪ
yɪ	gbɪ	kɪ
-yɪ	-gbɪ	-kɪ

1

'napɪ
pɪ
ɪ

3

pɪ
dɪ
nɪ
lɪ

6

-dɪ

-padɪ

kayɪ gblakɪ

'kagblakɪ

7 plo -na -padɪ, -bo -tɔ 'na 'napɪ.
 =Nɪ plo -na -padɪ, -ye -bo -tɔ 'na 'napɪ.

.....

'Dagba a 'kagblakɪ 'de 'napɪ kɔ,
 'ɔ plo -padɪ, 'ɔ -tɔ 'a 'kagblakɪ a 'napɪ.
 'A 'napɪ, ɔ -tɔ, ɛ nɔ lɛ 'yɪ 'dɔ.
 'A 'yɪ 'Kuiya nɔ: 'Dagba, =nɪ plo lele -na -padɪ,
 -ye -bo -tɔ 'na 'napɪ.
 'N nɛ -gblo 'de 'napɪ kɔ.

31

2

ɪ	e	ʊ	o
tɪ	te	tʊ	to

3

ti
te
tu
to

4

bɪ	be	bʊ	bo
blɪ	ble	blʊ	blo
lɪ	le	lʊ	lo
ti	te	tʊ	to

6

-padɪ a 'yɔ	-padɪ a blɔ
-padɪyɔ	-padɪblɔ

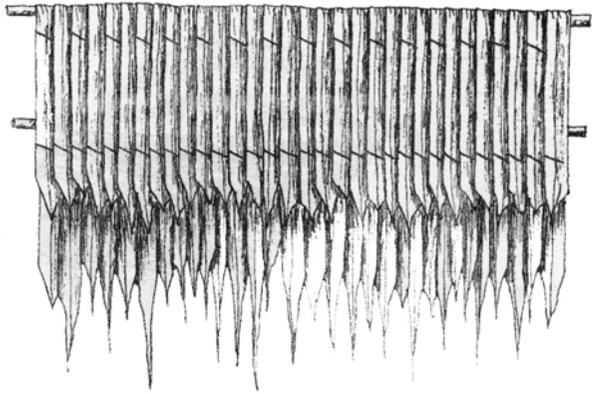
7

-padɪblɔ -gbo	bla -padɪyɔ
'n nɛ -padɪblɔ -gbo	-ba bla -padɪyɔ

'Dagba 'de ke pipide kɔ.
 ɔ nɔ: 'N di ke bla 'na -padɪyɔ gbi,
 'ɔ da 'a 'yu, ɔ nɔ:
 'Kuiya, -ba bla 'na -padɪyɔ gbi 'ke 'le 'daklɔ,
 'Kuiya 'ɔ gbɔ 'le.
 'Dagba 'ble -padɪblɔ,
 'Kuiya 'ɔ 'ble 'a dɛ -ye.
 'Kuiya nɔ: 'Dagba, -na -padɪ tʊ 'dɔ,
 kɔ 'n nɛ -padɪblɔ -gbo, 'n ya 'le,
 ɔ ku ka 'dɔ.

32

m M

'matu
'ma
'a

'matu

2

'a	'o	u	u
'ma	'mo	mu	mlu

3

'ma
'mo
mu
mlu

4

pa	pu	plu
ba	bu	blu
na	nu	
ma	mu	mlu

6

ke	na	'ma
keke	nina	'matu
keke -gbo	ninatu	'matu a 'yo
	ninatumu	'matiyɔ

Kabe a kayu a 'matu 'ya 'ku.

'Nu 'buu di, u ko bu 'li; 'o mu, 'o le 'a ninatumu -Wa,
o no: -Wa, -ba mu 'na 'matiyɔ gbi po.

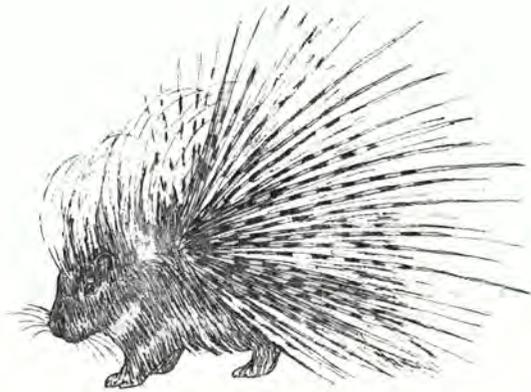
-Wa no: Kabe, keke -gbo, 'n 'de ke ti ko,

Kabe 'o mu 'le 'a -gbe a kayu gbo, 'o da 'a 'yu 'Kuiya,
o no: 'Kuiya, 'de, -ba mu 'na 'matiyɔ gbi po,

Kabe 'o gba 'a 'yu 'Kuiya,

'u po 'a kayu a 'matu.

33

=pli

=

1

=pli
=i
=i

2

-i	-ε	-a	-a
=i	=ε	=a	=a
=pli	=plε	=gba	=gbla

3

=pli
=plε
=gba
=gbla

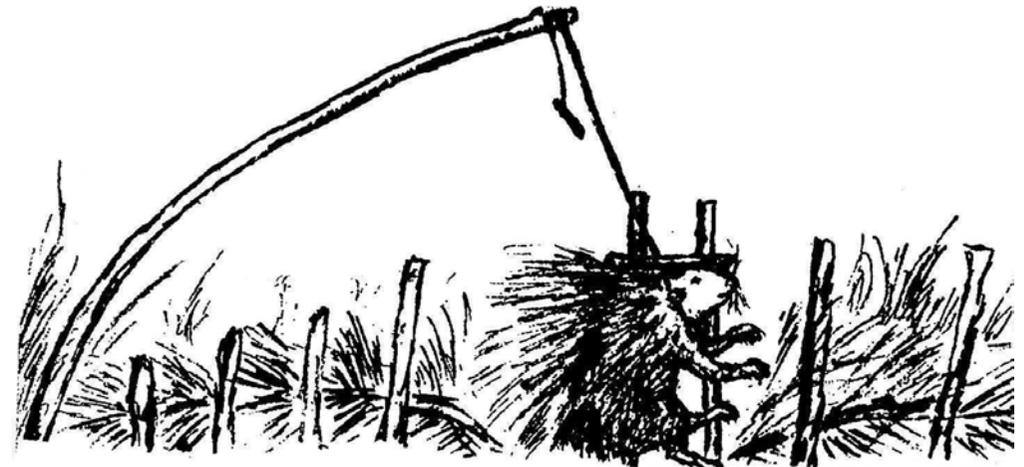
4

'pli	'gba	'gbla
-pli	-gba	-gbla
=pli	=gba	=gbla

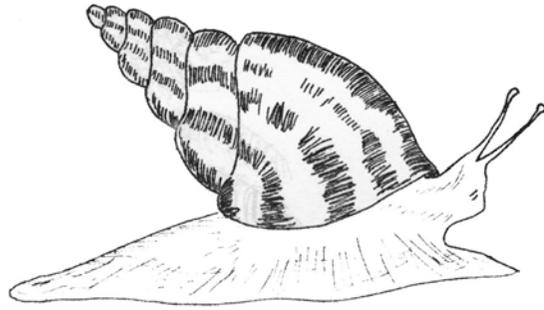
6 -gbo
-gbolu

7 -gbolu ku 'dɔ
-gbolu ku nɪ

'Dagba 'dɔ -gbolu.
'A -gbolu ku nɪ.
=Pli di 'a -gbolu,
'ɔ le Kabε, ɔ nɔ:
=Pli di 'na -gbolu 'dɔ,
Kabε 'ɔ =gba tutu,
'ɔ 'la =pli, -ε di 'Dagba a -gbolu.

34

-wodu

w W

1

-wodu
-wo
-o

2

-o	-ε	-ɔ	-e
-wo	-wε	-wɔ	-we

4

-bo	bɔ	bε	=bε
-to	tɔ	tε	=tε
-mo	mɔ	mε	=mε
-wo	wɔ	wε	=wε

3

-wo
-wε
-wɔ
-we

6

-wo	klɔ
-wodu	'daklɔ
	-pudaklɔ

7

'ba 'wodu 'mu
'ba kaka 'mu
'ba ya 'mu
ke -n nu
-be' -n nu

Kabe mu -pudaklɔ. ɔ 'de de 'ye,
 'ɔ 'te -wodu, 'ɔ yu 'Dagba ye.
 'Dagba 'ɔ 'ba -wodu 'mu,
 'ɔ pu 'le kaka 'ka gbo.
 ɔ 'di yi, -ε mɔ kaka wε nu.
 'Tɔ 'mu -wodu mu nu, 'Dagba 'ɔ le 'a tɔ, ɔ nɔ:
 -Wodu, -n 'te 'tu, υ mu nu.
 Kabe nɔ: 'Dagba, -be' -n nu,
 'na -wodu 'υ mu 'tɔ 'mu 'le?

35

2

ɪ	ʊ	i	ɛ
wɪ	wʊ	wi	wɛ
wɪ	wɫʊ	wli	wɫɛ

3

wɪ
wɫʊ
wli
wɫɛ

4

nɪ	nʊ	ni	nɛ
mɪ	mʊ	mi	mɛ
wɪ	wʊ	wi	wɛ
wɪ	wɫʊ	wli	wɫɛ

5

'ʊ	'mʊ	'n
-ʊ	-mʊ	-n
=ʊ	=mʊ	

6

'wli	-Wɔ	=to
'wliye	-Wɔtu	'toto

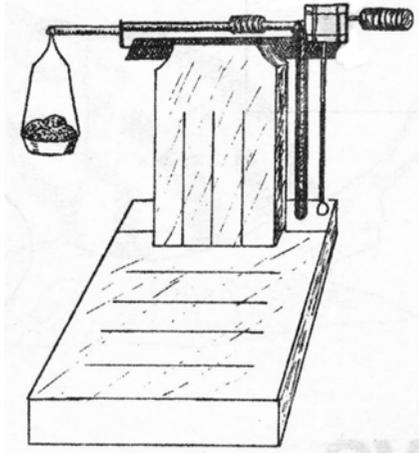
7

'N plo -padɪɔ gbi,
 'Nɪ plo -padɪɔ gbi,
 'mu kaka -tɔ | =mʊ kaka -tɔ
 'mu -plokaka -tɔ | =mʊ -plokaka -tɔ

'Dagba a -plokaka 'ya 'ka.
 ɔ nɔ: 'Nɪ plo 'na -padɪɔ gbi, 'mu 'na -plokaka -tɔ.
 'Dagba a -padɪ, ɪ pa 'dɔ. 'A -tɪ, ʊ 'di -tɔ.
 'A 'yu -Wɔtu nɔ: 'Dagba, gba 'na 'toto a 'wliye,
 =mʊ 'ka gblaka a -plokaka -tɔ.
 'Dagba nu 'a 'yu -Wɔtu a 'toto a 'wliye,
 'ɔ -tɔ 'a -plokaka.
 Kabe nɔ: 'Dagba, -plokaka, -n -tɔ,
 ɔ nɔ ɛ 'yi 'dɔ.

36

'εε

'wεεδε

1 'wεεδε
'wεε
'εε

2

'ε	'ε	'ο	'ο
'εε	'εε	'οο	'οο
'wεε	'tεε	'too	'koo

3

'wεε
'tεε
'too
'koo

4

-wε	-tε	-to
=wε	=tε	=to
'wε	'tε	'to
'wεε	'tεε	'too

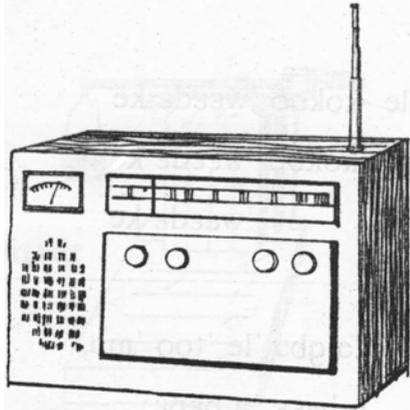
6

'koo	'paa	pε	'wεε
-kokoo	'paayo	pεpε	'wεεδε

7 υ 'yaa 'le -kokoo 'wεεδε ke
υ 'yaa 'o -kokoo 'wεεδε ke
υ 'yoo 'o 'wεεδε ke

Kabe a -kokoo tu 'dɔ, 'ɔ gbɔ 'le 'too 'mu,
'υ 'yoo 'o 'wεε δε ke, 'υ 'wεε 'a pεpε, 'ɔ plo.
Kabe a -kokoo 'ye δε 'dɔ,
'ɔ -to 'a kayu a 'paayo gbi.

-radio -yradio

2	-a	'a	-ɔ
	-ra	'ra	-rɔ

4	-gba	'gba	-gbɔ
	-ta	'ta	-tɔ
	-ra	'ra	-rɔ

6	'mu	'kle	-ra
	'mu	'kleɛ	-radio

7 ɔ yi -radio a bile
 ɔ yi 'kleɛ -radio a bile

ke -Waa 'a =tɔ nu
 ke ʋʋ 'a =tɔ nu

r R

1	-radio
	-ra
	-a

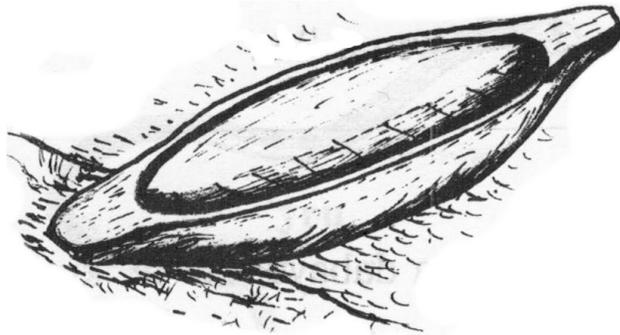
3	-ra
	'ra
	-rɔ

Kabe 'de -radio kɔ.
 ɔ nɔ: 'Nɪ gba 'mu, 'n di -tɔ 'na -radio, 'ɔ gba 'mu.
 -Tɛ ɔ =ti, 'ɔ -tɔ -radio.
 Kabe a -radio, ɔ -tɔ, ɔ nɔ le 'yi.
 ɔ nɔ: 'Dagba, 'n -tɔ -radio.
 'Dagba nɔ: Bi -n nɛ -radio.
 Kabe nɔ: 'N 'de 'kleɛ 'a bile yi,

'ɔ gbɔ 'le -Wa a
 kayu gbo.
 ɔ nɔ: 'N 'de 'kleɛ
 'a 'bile yi.
 -Wa nɔ:
 Ke ʋʋ 'a =tɔ nu.
 Kabe a plɔ ble nɪ.
 ɔ yi 'kleɛ 'a bile.

39

'hipe

h H

1

'hipe
'hi
'i

7 ɔ 'yaa Du ke

'hipe mu ni

ɔ mu 'le Du kle

-wedi mu -we ni

ɔ 'mv 'le Du kle mu

wɔɔ mu -we ni

Kabɛ 'blu 'a 'yu 'Kuiya a 'hipe,

ɔ 'mv 'le Du kle mu, ɔ 'mv 'pa,

'ɔ mu 'le Du a 'lu 'mv, 'ɔ -gba 'a -wedii -do -ye,

'ɔ 'yaa Du ke gbi, 'ɔ bi 'le Du a 'hɛ 'mv.

ɔ 'di yi, -ɛ mɔ Duu 'ni -hi 'dɔ.

'Kuiya a 'hipe 'wle ni.

'A -wedi mu ni, wɔɔ mu -we ni,

'Kuiya 'ɔ lu, 'ɔ 'ya gbogbo 'lu.

2

'i	'ɛ	'ɛ	ɛ
'hi	'hɛ	'hle	hre

3

'hi
'hɛ
'hle
hre

4

mi	mɛ	mle	mu
wi	wɛ	wle	wu
hi	hɛ	hle	hu

6

-di	'lɔ	'gbo	'hi
-wedi	wɔɔ	gbogbo	'hipe
-wedii -do			

2

i	o	a	ε	ι
pi	po	pa	pε	pι

3

pi
po
pa
pε
pι

4

bi	bo	bε	bι
bri	bro	bre	brι
bli	blo	ble	blι
pi	po	pε	pι

5

ε	yε	ya	gba
'ε	'yε	'ya	'gba
'εε	'yεε	'yaa	'gbaa

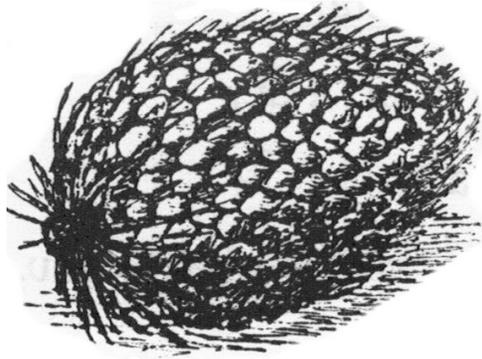
6

'tɔ	-gbu	-gba
tɔ	-gbuta	-gbakle
tɔntɔ		

Kabe 'la 'tɔ 'mʊ -gbuta,
 'ɔ yɔ 'le, 'Dagba 'ɔ pi 'a dε,
 'ɔ po 'a dε -ye na 'mʊ.
 'Tɔ 'mʊ, -pagbi 'ε 'ya 'le -gblakle 'mʊ,
 'ε di -gbuta a 'pɔ a pεpε.
 -Tε 'Dagba 'ba ye 'mʊ, ɔ 'yaa 'napɪ 'lu,
 -ye 'ke -pagbi nɪ 'le tɔntɔ ke 'mʊ gbo,
 'εε 'kla 'lu le ne, 'ɔ 'ba kagbe 'mʊ,
 'ɔ bla -pagbi le.
 ɔ nɔ: Kabe a -pagbi 'de =plɪ a 'lale yi.

41

-włɔn

2

-ɔ	-ɔ	-i	-ɛ	a
-ɔn	-ɔn	-in	-ɛn	an
-włɔn	-wɔn	-win	-hɛn	han

4

-włɔ	-wɔ	-wi	-hɛ	ha
-włɔn	-wɔn	-win	-hɛn	han

6

=pa	gbɔ	tu	tu	-tɪ
-tupa	yugbɔ	'gbotu	'wutu	-titaa

7

ɔ	=tɪ	-włɔn	'n 'ble =gbɛ	win a =hannu
ɔ mu	=tɪ wɔn	-włɔn	=bo 'ble =gbɛ	=hannuwin

ɛn	ɔn
an	in

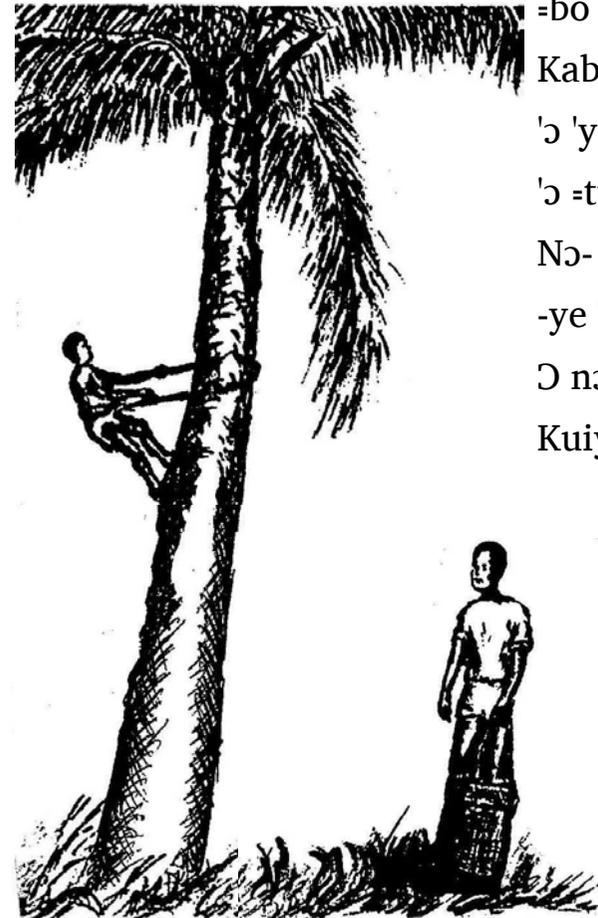
1

-włɔn
-ɔn
-ɔ

3

-włɔn
-wɔn
-win
-hɛn
han

'Dagba 'de kɛ =hannu-win kɔ, 'ɔ le 'a tɔ Kabɛ,
 ɔ nɔ: Kabɛ, mu -włɔn lɛ =mɔ,
 Kabɛ 'ɔ da 'a 'yu 'Kuiya, ɔ nɔ:
 -Ba mu -włɔn gbi lɛ =mɔ.

Ya 'le -tupa 'le,
 =bo 'ble =gbɛ,
 Kabɛ 'ɔ 'ye 'gbotu,
 'ɔ 'yu 'le 'klɔ,
 'ɔ =tɪ 'a -włɔn.
 Nɔ- mu =tɪ wɔn,
 -ye 'Kuiyaa 'nɪ we.
 ɔ nɔ: Dɛ- 'tɔ -mɔ lɛ 'le?
 Kuiya nɔ:

Yugbɔ bi 'mɔ 'lu,
 'a 'wutu hɛ 'mɔ.
 Kabɛ nɔ:
 'Kuiya, -titaa.
 ɛ 'de dɛ =de,
 ɛ di 'nɪ -wɛ.

4

nɔ	-wɔ	-wɔn
nɪ		-wɪn
nɛ	-wɛ	-wɛn

5

'gbla	'ma	'mɔ
gbla	ma	mɔ
-gbla	-ma	-mɔ
=gbla	=ma	=mɔ

6

		'ye	
=ti	'blɪ	'yi	-tɛ
-piti	nɔblɪ	'yiye	-tɛɛ

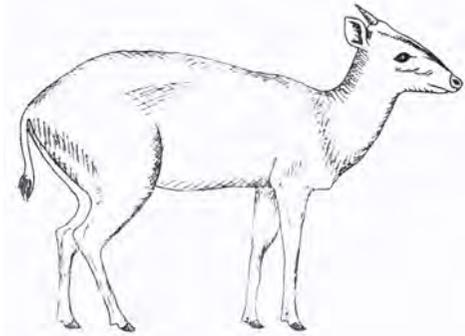
7

=gbla ku nɪ	ɔ ku nɪ
=gblaa 'nɪ ku	ɔɔ 'nɪ ku
'Dagba -ha -piti	'bɔ mu
'Dagbaa -ha -piti	'bɔɔ mu

'Dagbaa -ha 'a =gbla a -piti. ɔ pɛɛ 'tɔ.
 'A -tɪ, ɔ 'de -gblo -wɔn -wɔ, 'ɔ klɪ -piti.
 'Bɔ plɛ, bɔ -ha -gblo, -piti di =gbla 'nɪ gba.
 -Wɪn pa 'le 'Dagba a =gbla 'mɔ, u 'a pepɛ 'nɪ 'bɛ,
 'ɔ le 'a tɔ Kabɛ, ɔ nɔ: Kabɛ, 'de,
 =mɔ -wɛ 'mɔ lɛ 'ma, =mɔ -gblo a dɛ gbi -ha.
 Kabɛ nɔ: -ɔɔ, 'n wɔn nɪ.
 'Nɪ kɔ ti, 'n di -gblo 'nɪ -ha.
 -Tɛɛ -Wa le 'yu, ɔ nɔ: Kabɛ =nɔ,
 'a bu nɔ 'nɪ, bɔ di 'le, ɔ 'mɔ 'yiye,
 'a kee 'nɪ kla 'dɔ.
 'Kuiya nɔ: Kabɛ 'bɔɔ mu, 'n di -wɛ 'nɪ mu.
 'Dagba nɔ: Kabɛ 'bɔɔ mu, 'Kuiya bɔ nɪ gbo,
 =gblaa 'nɪ ku, ɔ 'mɔ nɔblɪ lɛ bla.

43

kw Kw

kwɛ

1

kwɛ
kwe
ε

2

ε	a	i
kwe	kwa	kwi
kwɛ	kwla	kwli

3

kwɛ
kwla
kwli

4

pe	pe	pa
wɛ	wɛ	wa
kle	ke	ka
kwɛ	kwe	kwa

6

-pre	'li	'wa	tutu
-pupre	poli	'waa	titi

'to	-kla
'toyru 'daklo	-bakla
'toyru daklo	-baka =de

7 'n yi titi a -gbale

'n yi titii -do a -gbale

titii -do, nu- ko -gbale 'n yi

'mo	'mo	'ke 'le 'mu 'yi 'mu
'mo -gbo	'moo nu	'mu 'yi 'mu
-mo -gbo	-moo nu	'yi 'mu

-Wa a tutu 'la kwɛ, ko 'o 'te kwla 'hru wlon.

'A nunatumu Kabe no: De- -n 'la 'le, 'waa bu -Wa?

-Wa no: 'Na tutu 'la kwɛ, ko 'nu 'te kwla 'hru wlon.

Kabe no: -Mbe', 'mo -gbo, -o 'de ke pipide ko.

'A -ti, 'n di ke mu 'toyru daklo. -Bakla =de 'nu 'la ke =pli.

-Wa no: -Moo nu, =nu yi -na -pu a pole. 'Mo -gbo,

titii -do, nu- ko -gbale 'n yi. Kabe no: -Mm, 'mo -gbo,

tutu ko -pupre, 'ke 'le 'mu 'yi 'mu. 'A -ti, 'nu po -pu.

'Mo poli gblakaa nu.

44

2

ε	ɔ	ɪ	a
εn	ɔn	ɪn	an
wεn	wɔn	wɪn	wan

3

wεn
wɔn
wɪn
wan

4

bε	bɔ	bɪ	ba
nε	nɔ	nɪ	na
wε	wɔ	wɪ	wa
wεn	wɔn	wɪn	wan

5

'ɪ	'ε	'a
ɪ	ε	a
-ɪ	-ε	-a
=ɪ	=ε	=a

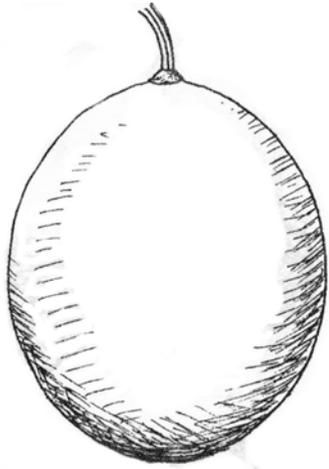
7

ɪ pa nɔ	-panɔ-gblo 'mu
ɪ na nɔ =nɔ	-panɔ-gblo 'kwli 'mu
-be' ɪ naa ye?	-wɪn, ɪ pa 'le -panɔ-gblo 'kwli 'mu
	ɪ pa nɔ -panɔ-gblo 'kwli

'Dagba mu 'daklɔ. ɔ mu 'bε wɔn -panɔ.
 -Tε ɔ pa 'le 'a -panɔgblo 'mu,
 -ye ɔ 'gbo nɪ. -Wɪn 'bε 'a -panɔ a pεpε nɪ.
 ɔ nɔ: -Wɪn -gbo, -be' ɪ naa ye,
 'ɪ pa nɔ -panɔgblo 'kwli 'mu 'le?
 ɔ nɔ: =Bo mu 'le kayu gbo, 'mu Kabε le,
 ɔ 'mu -wan -gbo a 'hru -gba.
 ɪ 'na -panɔ gbo 'nɪ -wɔ 'dɔ.

45

buo

uo

io

ie

1

buo
bu
u

3

buo
kuo
dio
die

2

u	u	i	i
bu	ku	di	
buo	kuo	dio	die

4

bu	di	di
bo	do	de
buo	dio	die

5

ɔ	bɔ	ɲ
-ɔ	-bɔ	-ɲ
=ɔ	=bɔ	=ɲ

6

buo	'pɛ
buotu	'pɛɛ

7

	win
buo	-powin
'kuoo do	-powiin -hen

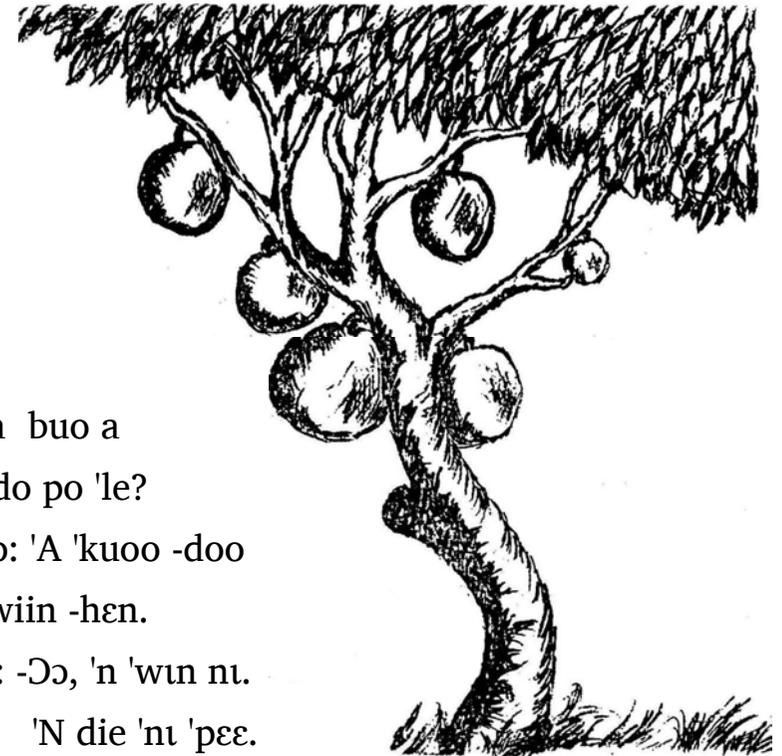
Kabɛ a buotu tɔ ɲi -tɛɛ.

-Wa nɔ: Kabɛ, -na buotu a 'kuo 'bɔ ku,
-ye -bo ya 'mɯ 'a 'kuo ye.

Kabɛ nɔ: -Wa, 'ɲi yɔ -mɯ ye, -n dio 'ɲi -tɔ.

-Wa nɔ: 'Mɔ -gbo, 'n 'de 'wliye kɔ,
-bo di 'mɯ 'ba, 'mɯ buo -tɔ.

Kɛ bɛ ɲi 'mɯ, -bo yɔ 'le. 'ɲi hra yuo,
'ɲi plo 'a nɔ, 'n dio 'ɲi 'pɛɛ.

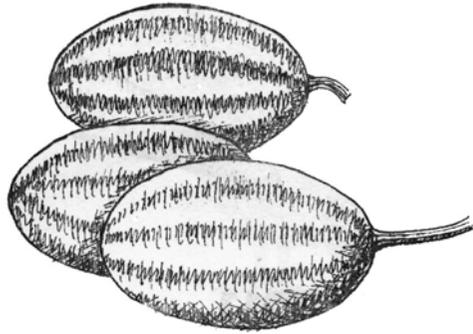

-Tie -na buo a
'kuoo -do po 'le?

Kabɛ nɔ: 'A 'kuoo -doo
po -powiin -hen.

-Wa nɔ: -ɔɔ, 'n 'wɪn ɲi.
'N die 'ɲi 'pɛɛ.

46

'nyɔ

ny Ny

1

'nyɔ
ɔ

2

ɔ	ɔ	v	-e
'nyɔ	nyɔ	nyɔv	-nye

3

'nyɔ
nyɔ
nyɔv
-nye

4

'bɔ	brv	-be
'yɔ	yrv	-ye
'nyɔ	nyrv	-nye

6

hu	mu	'ku	di
huo	muo	'kuo	dio

ke	nv	'nyɔ a 'kuo	nyɔ
kɛɛ	danv	'nyɔkɛɛ	nyrv
			nyrvɔgbɔ

7

'nyɔ tv ni -tɛɛ	
'nyɔ tvv 'Dagba le	'v 'yri 'mu
'nyɔ tvv -nɔ le	v 'yri 'mu ni
kɛɛ 'nyɔ- tvv -nɔ le	

'Dagba 'de 'yrv -gbo gbo =gbɔ kɔ.
 Kɛɛ 'nyɔ- tvv -nɔ le, v -huo 'dɔ.
 'A 'nyɔ 'bɔ ku, v dio wien gba 'yrv,
 v 'mu 'a de plo, v 'mu -we 'a ni danv gbi -tɔ.
 -Wa a nyrvɔgbɔ nɔ 'ni, Kabe a nyrv
 bɔ -nyi =nɔ 'nyɔkuo. 'Dagba nɔ: 'Na 'nyɔ -gbo,
 'n dio wien gba 'yrv, 'muo plo.
 'Dagba a 'nyɔ 'ye de -tɛɛ.
 -Wa a nyrvɔgbɔ nɔ: Nyrvɔgbɔ, -tie -na 'nyɔ 'ye 'le?
 'Dagba nɔ: v 'ye de gbi, kɛɛ, v 'yri 'mu ni 'dɔ.

47

2

ɔ	ɔ	ɔn	ɔn
wɔ	wɔ	wɔn	wɔn

3

wɔ
wɔ
wɔn
wɔn

4

wɪ	wɪ	wɪn
wɔ	wɔ	wɔn
wɔ	wɔ	wɔn

5

'mɔ	'mu	'mue	'ni
mɔ	mu	mue	ni
=mɔ	=mu	=mue	=ni

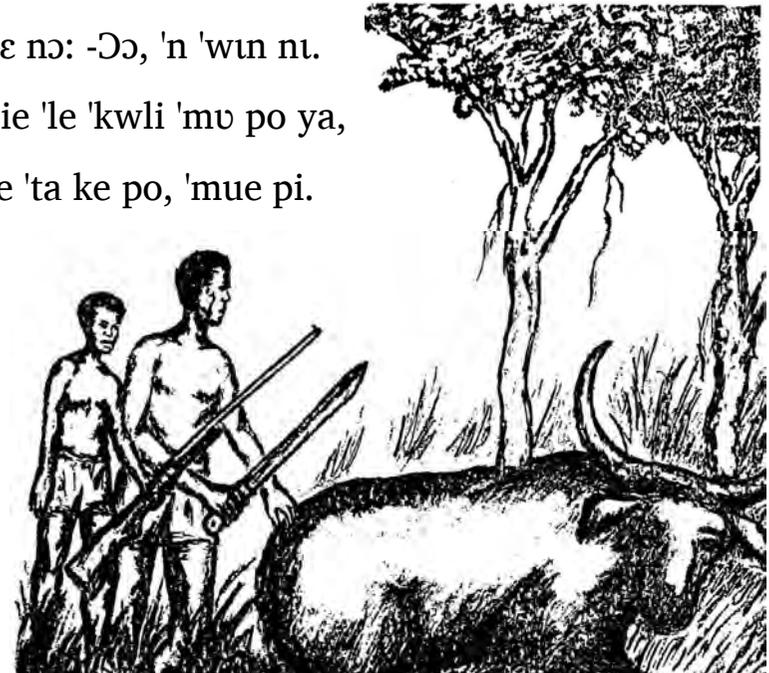
6

		'ki	-tu	
-tu	yru	'kun	-tutu	ε nɔ wɔn
-tui	yrayru	'kun	-Tutu	'a wɔnnɔnɔ

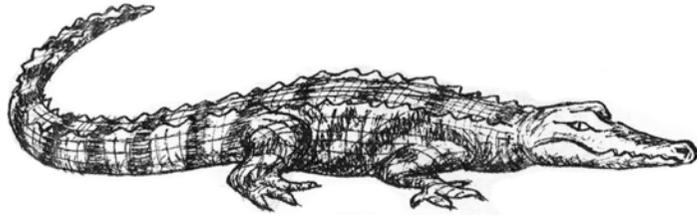
7

'n po 'le 'a dε 'kwli 'mɔ ya
 'n di 'le 'a dε 'kwli 'mɔ po ya
 'n die 'le 'kwli 'mɔ po ya

-Tutu kɔ Kabε 'hεεn, υ mu -pudakɔ,
 'υ 'ye -tui, -Tutu 'ɔ pue -pu -wɔn, 'ɔ 'le.
 Kabε nɔ: -Ba pue 'kun ye gbo,
 ɔ 'mue wo. 'Mɔ -gbo,
 'bɔ -nye 'mυ 'n nε du,
 'n diu 'ni gba, 'mue na 'mυ po.
 -Tutu nɔ: Kabε, -ni pue na 'mυ,
 -ye -n -wɔ 'le 'a 'nie ni.
 Pi 'a yrayru a 'yanu, -mu bε.
 -N di 'a wɔnnɔnɔ 'ni 'ye.
 Kabε nɔ: -ɔɔ, 'n 'wɪn ni.
 'N die 'le 'kwli 'mυ po ya,
 'mue 'ta ke po, 'mue pi.

48

υε
υα
ιω

-hrυpυε

1

-hrυpυε
=pυε
=pυ
=υ

3

=pυε
'mυε
nυa
'dιω

2

=υ	'υ	υ	'ι
=pυ	'mυ	nυ	'dι
=pυε	'mυε	nυa	'dιω

4

=pυ	nυ	'dι
=pε	na	'dω
=pυε	nυa	'dιω

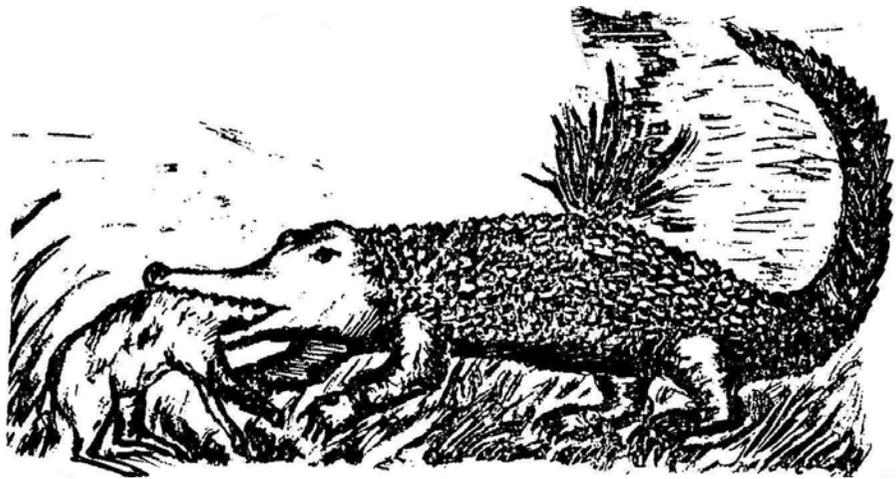
5

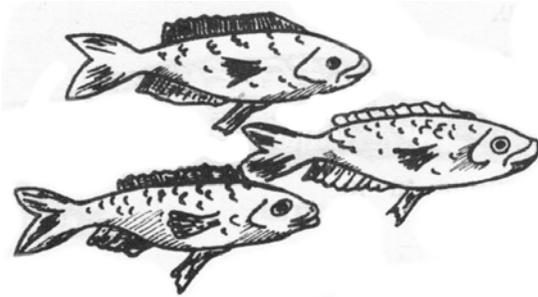
'ε	'a	'ω
ε	a	ω
-ε	-a	-ω
=ε	=a	=ω

6

-pa	-gba	wli a 'yu	=pυε
Nyupa	-gbaku	wliyu	=hrυpυε

-Wa a 'dιω 'mυε Du ye.
 ɔ kɔ wlo, 'ke 'le 'a 'dιω 'mυ.
 'Yru 'bu kla 'dω, -ye 'a wlo mu 'na wɔn,
 'ke 'le Du wien.
 'Ke 'le Du nυa 'mυ, 'ke -hrυpυε -ta 'le
 -gbaku gbo, 'ε kɪ wliyu,
 -Wa a 'yu Nyupa 'ω 'wɔn 'a win, 'υυ we,
 'ω da 'a bu 'ke 'le -kokoo gbo,
 -Wa 'ω -ha 'le -pu kayu gbo,
 'υ mu 'le 'nie nυa 'mυ, ɔ kɔ 'a 'yu 'hεen,
 -Wa 'ω po -pu, 'ω 'la -hrυpυε.
 -Hrυpυε -mε -ye, ε 'la -we wliyu nι.
 -Wa nɔ: -Hrυpυε 'la 'mυ nι, 'ε 'la 'na wliyu.
 'A -tι, -hrυpυε 'n die 'nι plo, 'mυ wli -tω.

-hrin -Hrin

- 1
- hrin
 - hin
 - in

2

-in	an	-an	-ɔn
-hin	han	-han	-hɔn
-hrin	hran	-hran	-hrɔn

3

- hrin
- hran
- hran
- hrɔn

4

win	wan	wɔn
hin	han	hɔn
hrin	hran	hrɔn

6

'ku	hun	=tɔ
'kue	huan	=tɔ

'de	'pa	-gbɔ	=gba	yre
Kude	Nupa	=tagbɔ	-tugba	-hrin.yre

-pu	'nu
=hapu	'ntwa
=hapu=hannu	'ntwa-hrin

'Yruv 'ni huan 'dɔ. Nupa ma ni, ɔ 'be le =tɔ.
 Kabɛ a nyruɔba 'Dagba, kɔ -Wa a nyru Kude,
 kɔ 'waa 'yuo 'heɛn, v mu wa wɔn 'nie,
 'v 'be ti, 'v po =tagbɔ, 'v wa 'wlii ta.
 'Dagba kɔ Kude 'heɛn, v 'la -hrin 'dɔ,
 'v yi 'dɔ 'mu. -Tutu a nyruɔba nɔ:
 'De, =bo 'ye 'a ni -hrin, a 'la.
 U nɔ: Ni- ni nɔ -tugba wlɔn. -A 'ye de gbi.
 -A 'la 'kue, kɔ -hrinyre.
 'Dagba kɔ 'a 'yuo 'heɛn, kɔ Kude, kɔ 'a 'yuo,
 v di ke be =hapu=hannu.
 'Ntwa-hrin nɔ wlɔn 'dɔ.

c C

1

ca
a

ca

2

a	a	ɪ	-i
ca	cra	ci	-ci

3

ca
cra
ci
-ci

4

ha	ht	-hi
hra	hri	-hri
nyra	nyri	-nyri
ca	ci	-ci

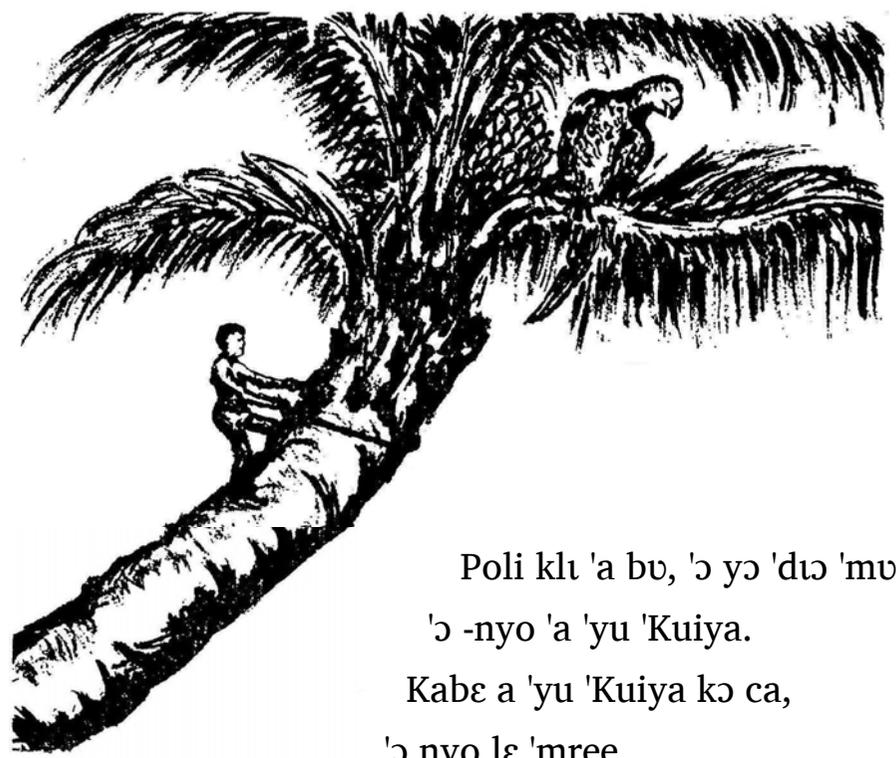
6 -nyrɔ
-nyrɔwɔ
'ɛ nɪ -nyrɔwɔ

'hɔ	hun	ye-hɛ
'hɔn	'mahun	ye-hɛca

7

-ci ke	'ɔɔ ca lɛ 'mree
-ci 'hɔn 'mɔ	'ɔ nyo lɛ 'mree

'Gbotu nyra 'o Kabɛ a -ci 'hɔn 'mɔ gbo, 'ɔ yɛ.
'ɛ nɪ -nyrɔwɔ, 'ke cu 'le -gbee, 'u -win bɛ.
A 'wɔ =de 'mɔ Kabɛ nɔ: 'Gbotu -gbo 'klɔ,
'n di 'le -gbaa poli. -Bakla =de 'nɪ klɪ ca,
'ɔ -gba poli 'ke 'le -wlɔn 'lu.
A 'mahun mɔ, -ye ci di bɛ wɔn -win.
Ye-hɛca, -ɔ di 'le, -ye 'ke ɔ hra 'o poli ke gbo.
Gban! Poli klɪ 'a bɔ nɪ. Kabɛ nɔ: -Bo mu
'na poli -mɛɛ. -Tɛ ɔ 'ya 'le 'gbotu 'klɔ, -ye ca klɪ nɪ.

Poli klɪ 'a bɔ, 'ɔ yɔ 'dɔ 'mɔ,
'ɔ -nyo 'a 'yu 'Kuiya.
Kabɛ a 'yu 'Kuiya kɔ ca,
'ɔ nyo lɛ 'mree.

51

2

u	ui	ue	uo
tu	tui	tue	tuo

3

tu
tui
tue
tuo

4

tv	tvi	tve	tvo
tu	tui	tue	tuo

5

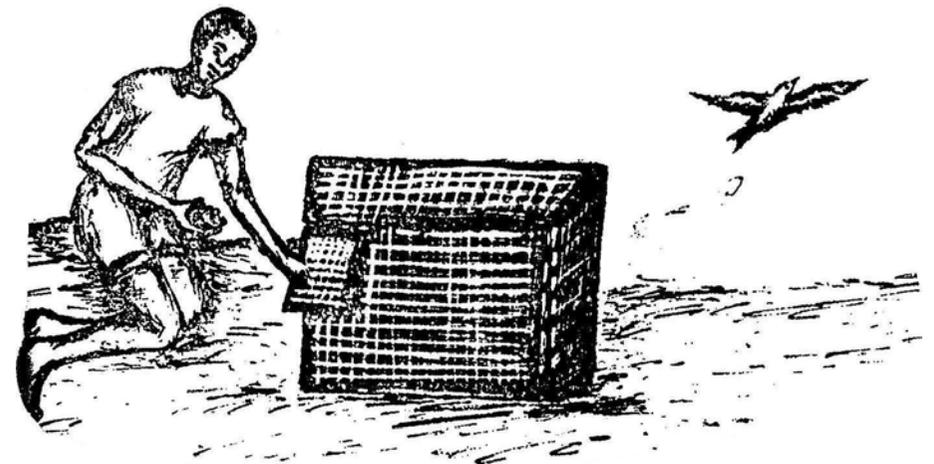
'ɔ nu tɛ	'ɔɔ tɛ nu
-ɔ nu tɛ	-ɔɔ tɛ nu
ɔ nu tɛ	ɔɔ nu tɛ

6

'hi	'kle	'wa
'hiɔ	'kleɛ	tawa

7
 ɔ mu -pudaklɔ
 ɔ mu tɛdaklɔ

Kabe a 'yu 'Kuiya mu tɛdaklɔ,
 'ɔ nu tɛ, 'ɔ =tu tawa 'hiɔ.
 Kɛɛ ɔ 'de 'kv,
 'ɔ yɔ 'diɔ 'mu,
 'ɔ hra 'a -gbo, 'ɔ puo 'le -nɔ wlɔn.
 A 'wɔ =de 'mu, -tɛ ɔ -nyo 'kleɛ dididɛ,
 ɔ 'dio ye ka,
 tawa 'ɔ =ta 'le -gblo wlɔn, 'ɔ mu.
 'Kuiya 'de kɛ tawa kɔ, tawa mu nu .

f F

1

-faka
-fa
-a

-faka

2

-a	-ε	'ε	'uu
-fa	-fε	'fle	'fuu

3

-fa
-fε
'fle
'fuu

4

-ba	'ble	'buu
-gba	'gble	'gbuu
-fa	'fle	'fuu

6

'yu	'ci	-ka	=tɔ
-ɗɪayɪ	'cicrɛ	-faka	'a =tɔ
		-fakaa -do	'a =tɔɔ -do

7

'ʊʊ -a mu	bi	ʊ di -a mu 'nɪ bi
ʊʊ -a mu 'nɪ bi		ʊ di 'a mu 'nɪ bi

-Tɔtɔ a 'yu -Hie kɔ 'Kuiya 'hɛɛn,
 ʊ mu 'bɛ wɔn -panɔ. -Hie gba 'plɛ kɔ -faka,
 'Kuiya -mɛ -ye, ɔ gba -fakaa -do, 'ʊ 'bɛ -panɔ,
 'ʊ nyo bɛ. 'Kuiya nɔ: 'Nɪ bɛ -panɛ -gbo, 'a =tɔɔ -do,
 'n kɔ =bo gba 'a dɛ 'n -ɗɪayɪ 'cicrɛ ye.
 -Hie nɔ: -Panɔ -gbo, aa bɛ, -a 'yro nɪ.
 ɛ 'dɛ 'n 'dii a -panɔ. =Nɪ gbɛ 'dɔ 'mu,
 'bu 'ye -mu kwa, ʊ di -a mu 'nɪ bi.
 -Hie kɔ 'Kuiya 'hɛɛn, ʊ 'yri -panɔ, 'ʊ buɔ,
 'kɛ 'lɛ 'hru wɔn. 'Waa bu -Tɔtɔ,
 'ɔ klu, ɔ nɔ: 'N di 'a mu 'nɪ bi.
 -Hie kɔ 'a 'bɛ 'Kuiya 'hɛɛn, 'ʊ 'gba ci lɛ, 'ʊ -hli.

53

-gaya

g G

1
-gaya
-ga
-a

2

-a	=a	-i	-ei
-ga	=ga	-gli	-glei

3
-ga
=ga
-gli
-glei

4

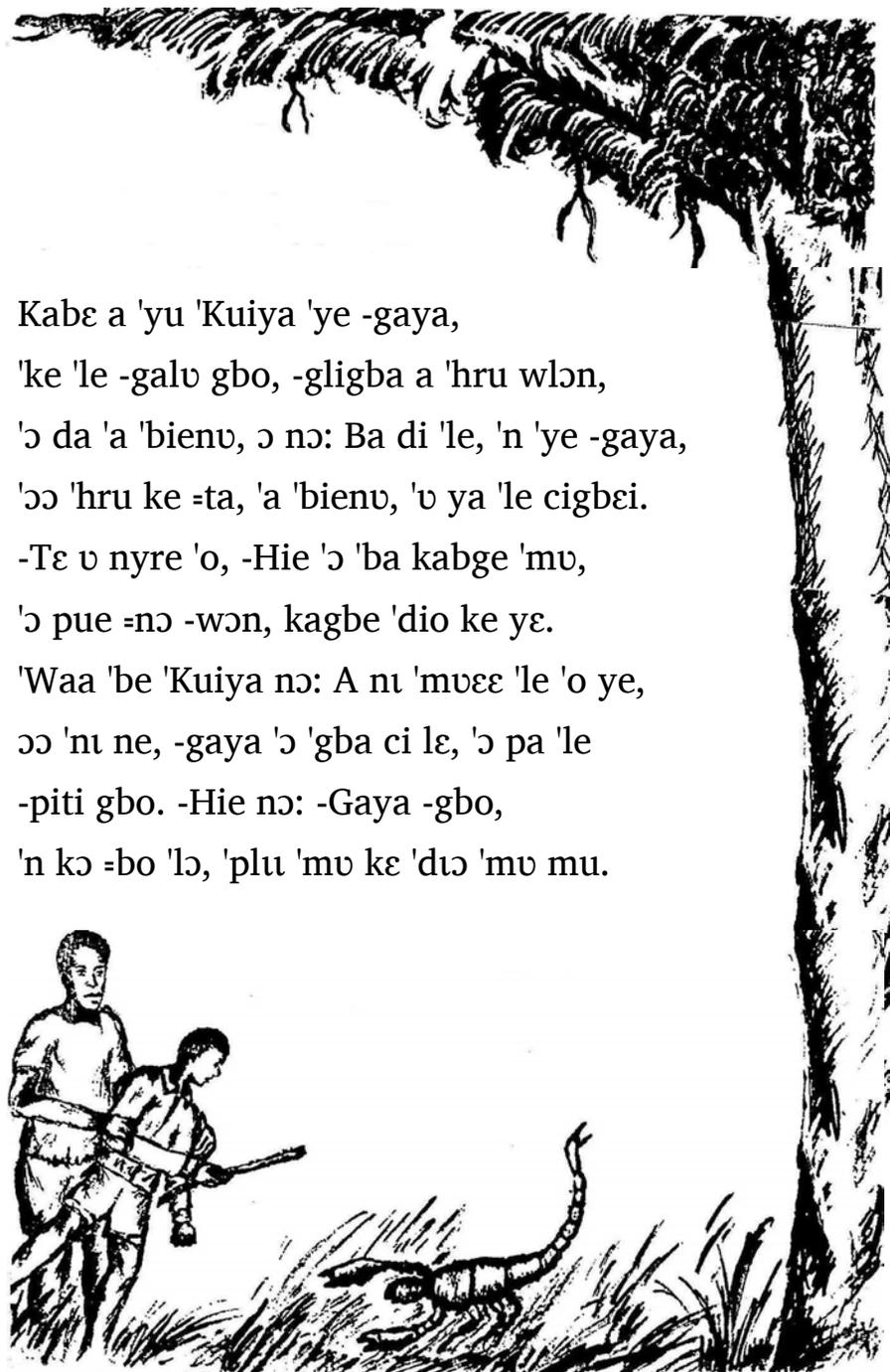
=ma	-mli	-mlei
=fa	-fli	-flei
=ga	-gli	-glei

6

-ga	-gba	-ga	'a 'be
-galu	-gligba	-gaya	'a 'bie
			'a 'bienu

7

ba 'muεε ye	'o 'gba ci le
ba 'muεε 'o ye	'a ya 'le cigbei
a nu 'muεε 'le 'o ye	

Kabe a 'yu 'Kuiya 'ye -gaya,
 'ke 'le -galu gbo, -gligba a 'hru wlon,
 'o da 'a 'bienu, o no: Ba di 'le, 'n 'ye -gaya,
 'oo 'hru ke =ta, 'a 'bienu, 'u ya 'le cigbei.
 -Te u nyre 'o, -Hie 'o 'ba kabge 'mu,
 'o pue =no -won, kagbe 'dio ke ye.
 'Waa 'be 'Kuiya no: A nu 'muεε 'le 'o ye,
 oo 'nu ne, -gaya 'o 'gba ci le, 'o pa 'le
 -piti gbo. -Hie no: -Gaya -gbo,
 'n ko =bo 'lo, 'plu 'mu ke 'duo 'mu mu.

54

2

en	'vn	-vn	-u
hen	'hvn	-kvn	-hu
hren	'hvvn	-kvan	-huo

3

hren
'hvvn
-kvan
-huo

4

-ge	-gv	-gu
-fe	-fv	-fu
-he	-hv	-hu
-hren	-hvvn	-huo

6

		'cru	-hun
=mla	'ma	'cru	-huin
-gomla	'mai	'crvne	nahuin

7

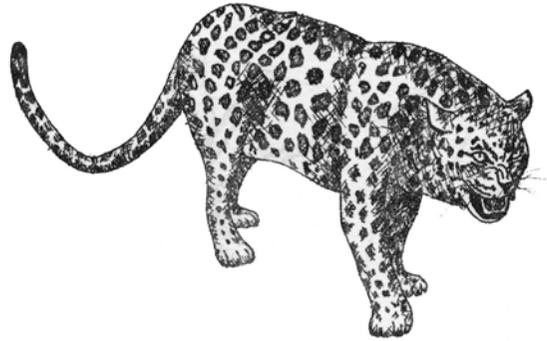
'nu 'mv mu 'dv	-kvan	nu mv 'mv 'hvvn 'mv
'nu mu 'dv 'mv	-kvan,	-v nu mv 'mv 'hvvn 'mv
'nu mu =le 'dv 'mv		

Kabe kv 'a nyrvgba 'heen,
 'waa -gllgba hren 'dv -wvn.
 Kabe a nyrvgba -hvn 'tv 'mai ye 'mv.
 v nv 'nv: 'Tvtvtv a 'mahvn 'mv 'tv,
 -gomla ya 'tv 'kun ye 'crvne.
 'A -tv, -a mv -gllgba a nahvvn a pepe
 -ba dv 'dv 'mv, -a 'mv le 'mre.
 Kabe kv: 'Mv -gbo, 'na -kvan,
 -v nv mv 'mv 'hvvn 'mv, v -huo 'dv.
 'A -tv, 'n 'de tv kv. 'Nv mu =le 'dv 'mv.

'Kuiya kv: 'Dagba,
 'n dv 'mv mu 'dv,
 -a 'mv le mu 'mre.
 'Dagba kv, 'Kuiya bv nv gbo,
 v 'mv nvbv le bla,
 =gblaa 'nv kv.

55

j J

-ji

1

-ji
-i

2

-i	-ɔ	'ɔ	-u
-ji	-jɔ	'jrɔ	-jru

4

-nyi	-nyru	'nyrɔ
-ci	-cru	'crɔ
-ji	-jru	'jrɔ

3

-ji
-jɔ
'jrɔ
-jru

5

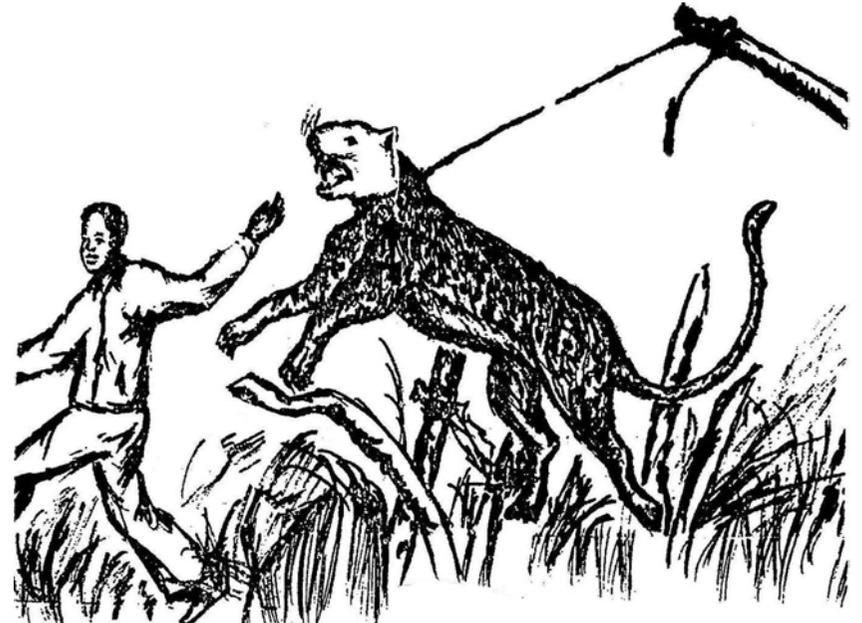
'mɪ	'mɪa	'mɪɔ	'mɪɔ	'mɪɛ
mɪ	mɪa	mɪɔ	mɪɔ	mɪɛ
-mɪ	-mɪa	-mɪɔ	-mɪɔ	-mɪɛ

6

-gbɛ	ti
tugbɛ	'witi

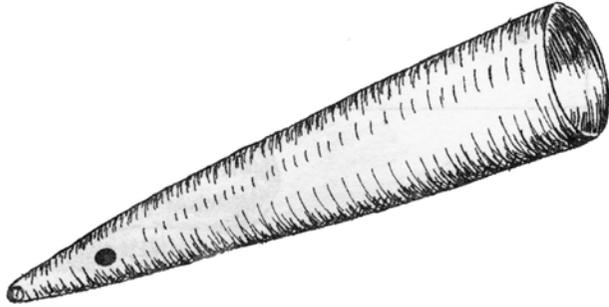
-gbɛ	'mɪ	hɔn	-jru
-gbɔgbɛ	'mɪa 'mɔ	hɔan	-nyrajru
		hɔannɔ	-nyrajru 'mɔ

Kabɛ a tutu klɪ -ji, 'ke 'o 'a -ci 'mɪa ye.
 -Nyrajru 'mɔ, -tɛ Kabɛ nyre 'le -ci ke,
 -ye -jii 'nɪ klu, 'ke 'o tutu 'yri,
 Kabɛ 'ɔ pa 'le 'kwla gbo, 'ɔ mu 'a tutu -mɛ wɔn.
 -Tɛ ɔ nyre 'o tutu ye, -ji 'yo, ɛ mu -wɔn wɔn.
 Tutu a 'wɛɛ cɛ nɪ. Kabɛ pɪ hvannɔ,
 'ɔ 'ya 'le -jɔ 'cicɛ 'klɔ. ɔ nɪ 'le tugbɛ 'klɔ, ɔ nɔ:
 Ba ya 'le -pu 'le, 'na tutu klɪ -ji, 'ɛ cɛ, a 'mɛ 'la.
 -Tɛ nahuin mu 'le nyre wɔn, -ye -ji mu nɪ.
 ɔ nɔ: Kabɛ, di -tɪ, -a 'mɔ 'dɪɔ 'mɔ mu, -ji mu nɪ.
 Kabɛ kɔ 'jrɔ. 'Wɛɛ cɛ nɪ, -ji mu nɪ,
 'witi 't hɛ 'a -jio lɛ -gbugbɛ.

-ηamu

η η

1

-ηamu
-ηa
-a

2

-a	-a	-ε
-ηa	-ηla	-ηε

3

-ηa
-ηla
-ηε

4

-fa	-fla	-fε
-ga	-gla	-gε
-ηa	-ηla	-ηε

6

-gbu	
-glagbu	-Glagbu
-Glakue	-Glakue

-ηa	'be	'bu	to	'be
-ηamu	'berɔ	dabu	toku	'bibe
		dabu	tokui	

-Glakueε le 'nɪ 'mre. Uu yi kle.
 Nahuin 'bɔɔ 'le kle a -hrɔn ya,
 -ye -Tutu nyu 'mɔ le 'bibe ye, 'ɔɔ -ηamu nu, 'ɔ nyu da.
 Kle -gbo, uu yi, -Tutu, nɔ- mɔ 'a -ηamubinyɔ gblaka.
 Kabe mɔ -we -ηamubinyɔɔ nɪ.
 Nahuiin wen kle a -hrɔn a gbeε,
 -ye tokuibinyu 'wla tokui gbo.
 U nɔ 'nɪ, 'waa dabuu ye 'nɪ -wɔ,
 'beyrɔ 'ɔ ya 'le cigbei, ɔ nɔ: Ba bi tokui, uu 'le 'nɪ di.
 Tokuibinyu nɔ: 'Tɔ -wɔn nɪ. -A 'wla tokui gbo,
 -nyrajru 'mɔ -ηa, -a 'mɔ -ηa yi.

57

2

-a	-a	=a	=a
-ŋa	-ca	=gba	=gbla

3

-ŋa
-ca
=gba
=gbla

4

-ŋi	-ci	=gbi	=gbli
-ŋɛ	-cɛ	=gbɛ	=gblɛ
-ŋa	-ca	=gba	=gbla

5

'hi	'hi	'hiu	'hio
hi	hie	hiu	hio
-hi	-hie	-hiu	-hio

6

=gbla a -ci	'wt
=gbla-ci	tawt

7

'Kuiya, ɔɔ -pre nɔbli.
'Kuiya, nɔ-ɔ nɔbli -pre.

Kabɛ kɔ 'a nyɔvɔgba 'Dagba 'hɛɛn, ɔ kɔ =gbla-ci.

'Waa 'yu 'Kuiya, nɔ-ɔ 'a nɔbli -pre.

-Tɛ 'Dagba mu 'le -ci ke, ɔ 'ye =gbla.

-Ye nɔbli dio 'dɔ. ɔ 'de 'le 'Kuiya -ci ke gbo yɛɛ.

ɔ nɔ: Kabɛ, 'Kuiya 'bɔ -tuo,

-ye ɔ hie 'o -ci gbo, 'ɔɔ tɛ mu po.

Kabɛ nɔ: 'Kuiya 'ya 'yu, ɔ 'de nɔbli a lɛblalɛ yi.

'A -ti, -ŋaŋa, 'na -gbɛ, 'mɔ di -ŋa 'le -ci ke -tuo.

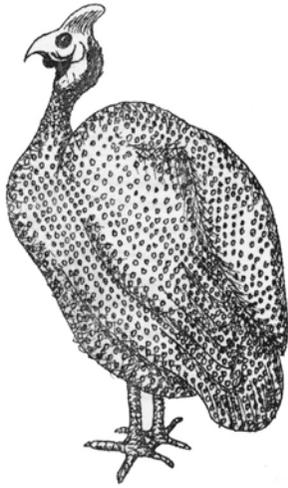
Tawt kɔ ci 'hɛɛn, ɪ di 'Dagba a =gbla 'dɔ.

ɔ nɔ: Nɔbli -gbo, -ɪ di 'na =gbla, 'na plɔ 'de ble.

58

ηmatu

ηm ηm

1

ηmatu
ηma
a

2

a	-a	-ε	o
ηma	-ηmla	-ηmlε	ηmo

4

- ma	-mla	-mlε
-ηa	-ηla	-ηλε
-ηma	-ηmla	-ηmlε

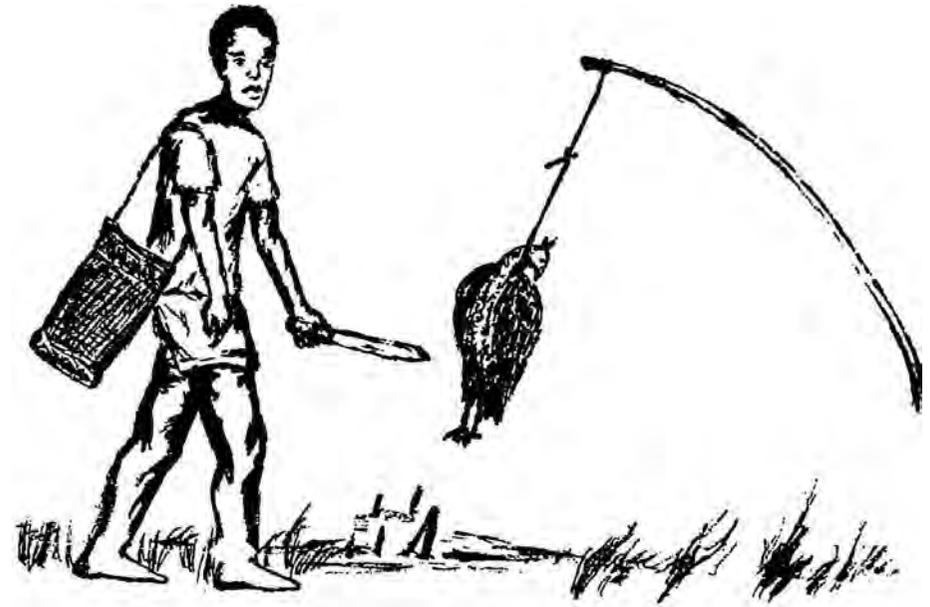
3

ηma
-ηmla
-ηmlε
ηmo

7 ɔ ηmo ni.
 ɔ ηmo -ηmoηmo.

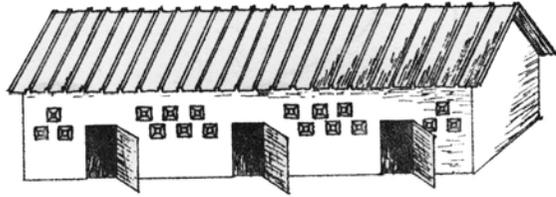
 ɔ 'hru ye 'tete
 'tete, ɔ 'hru ye, ε klɪ ηmatu

'Kuiya -gba 'tetei, 'ke 'le -ju 'cicre gbo.
 -Te ɔ ηmo -ηmoηmo, 'ɔ 'ba ye 'mu 'tɔ 'mu,
 mɔ -nyre 'de le ce -tεε.
 ɔ nɔ: 'Nu mu -mre 'na 'tetei.
 'A 'dii nɔ: Di de, 'plu -mu mu.
 ɔ nɔ: 'Nɪ di =le de,
 'ɔ pue 'a -tupa gbi ke, 'ɔ mu.
 -Te ɔ nyre 'le, ye-he'tete, ɔ 'hru ye,
 ε klɪ ηmatu. 'Hɔn a nene klɪ -we ηmatu,
 'ɔ po 'le -do -tupa wlɔn, 'ɔ -pete =v -ye kwa le,
 'ɔ yɪ 'dɪɔ 'mu. 'Kuiya 'la ηmatii 'hɔn.

59

S S

-sukuu

1 -sukuukayu

-sukuu

-su

-u

2

-u	u	e	-ε
-su	sru	se	-sε

4

-yu	yru	ye	-yε
-hu	hru	he	-hε
-su	sru	se	-sε

3

-su

sru

se

-sε

6

-su

-sukuu

-sukuukayu

-pli

'plu

-tɔpli

'pludo

win

se

'briwin

-wise

'su

'sue

'suei

7 Kabe -tɔ ke 'suei.

'n di nu -semre

Kabe -tɔ o 'suei. -semre -gbo, ne- 'n di nu

U po -sukuukayu yrayru 'ke 'le -Glagbu 'mu.

Kabe nɔ: 'Na 'yu 'Kuiya -gbo, 'n dio 'mu po -sukuu,

'ke 'le -Glagbu 'mu. 'Bɔ yi 'crunɛ,

ɔ 'mu 'a nɛ 'wliye gbi di. 'Plu 'na -gbe,

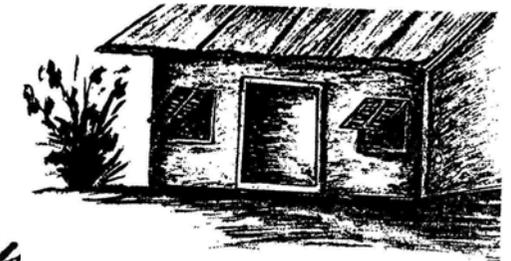
'n di 'mu le mu 'briwin a -sukuu -wise.

-Te 'Kuiya mu 'le 'a 'bienu -wɔn, ɔ nɔ: '

N di -ɲa 'mu mu -sukuu. 'A -tɛ, -semre -gbo,

'n 'dii -tɔ, ne- 'n di nu, 'mu 'na -tɔpli yra, -ɪ nɛ sru.

'Pludo -nyrajru 'mu -ɲa,

'nu -ɲa -sukuu 'mu mu,

'n di -ɲa pue

'na 'suei yrayru,

'n bu Kabe -tɔɔ o 'mu le.

60

2

-a	-a	a
-ḡa	-ḡma	sa

3

-ḡa
-ḡma
sa

4

-ḡo	-ḡmo	so
-ḡe	-ḡme	se
-ḡa	-ḡma	sa

6

'kle	-tugba	=ha	-nyrɔ
'kleɛ	-tugbu	=hapu	-nyrɔwɔ
		=hapu-nyrɔwɔ	

7 -winyɔ -gbo, nɔ- dui nu ke le, ɪ be ke
 -winyɔ -gbo, nɔ- -tɔpli nu ke le, ɪ be ke

'n -hva =bo mu	ke 'n di nu
'n -hva =bo mu wen	-be' 'n di nu 'le ?

Kabe nɔ: 'N -hva =bo mu wen =hapu-nyrɔwɔ ke,
 kɔ 'mu wen 'na -semre de gbi -tɔ, kɔ 'suei.
 Keɛ, 'n kɔ 'jɔ 'dɔ. -Winyɔ gbi, 'n =ti 'tu,
 nɔ- -tɔpli nu ke le, ɪ be ke 'tɔ 'mu.
 'N nɔ le, 'muo -ḡa -Glagbu 'mu gba,
 'ni plo wen, 'mu wen -ḡa -semre de -tɔ.
 Nɔ- dui nu ke le, ɪ be ke 'tɔ 'mu, 'i 'de ke ḡmo gbe.
 -Be' 'n di 'kleɛ nu 'le?
 -Nyrɔjru 'mu -ḡa, 'n di -ḡa mu 'be 'na -ḡi,
 'mu 'na -tugbu hra, 'mui plo.
 'Ni 'ye 'wliye, 'mu -semre -tɔ, kɔ 'mu -we 'na 'suei -tɔ.
 =Hapu-nyrɔwɔ 'le 'ni di.

